Durata maximă a tutelei speciale dispuse în locul interdicției judecătorești

Argumente contra unui termen de 15 ani

doi.org/10.24193/SUBBiur.71(2026).2.67-123↗ · publicat la: 21 nov. 2026

Șerban Diaconescu*
Dorin Jorea**

The Authority of writers, without the Authority of the Common-wealth, maketh not their opinions Law, be they never so true.

— Thomas Hobbes, *Leviathan* (1651), cap. XXVI

Rezumat. Legea nr. 140/2022 a înlocuit interdicția judecătorească, o măsură fără un termen anume, cu măsuri de ocrotire limitate în timp. Orice tutelă specială dispusă după intrarea sa în vigoare se instituie, conform legii, pe cel mult cinci ani, chiar și atunci când deteriorarea

* Șerban Diaconescu: Conf.univ.dr., Universitatea Babeș-Bolyai din Cluj, Facultatea de Drept, Departamentul Drept Privat; e-mail: serban.diaconescu@law.ubbcluj.ro↗; orcid: 0000-0003-1671-5003↗.

** Dorin Jorea: Asist.univ.dr., Universitatea Babeș-Bolyai din Cluj, Facultatea de Drept, Departamentul Drept Privat; e-mail: dorin.jorea@law.ubbcluj.ro↗; orcid: 0000-0002-7054-392X↗.

Toate drepturile de autor asupra operei rămân autorilor Șerban Diaconescu și Dorin Jorea, care o pun la dispoziția publicului sub licența cc by-nc-nd 4.0, creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/4.0↗.

facultăților mintale este permanentă. Pentru foștii interzișii, instanțele trebuiau să reexamineze vechile măsuri și fie să le ridice, fie să le înlocuiască. Se schimbă oare termenul maximal de instituire atunci când tutela specială urmează unei interdicții judecătorești? Poate instanța stabili ca termen maximal pe cel de 15 ani, pe care Codul civil îl permite doar la prelungirea unei măsuri deja dispuse cu garanțiile noii legi? Practica a fost împărțită.

Prin Decizia nr. 83/2026 (HP), Înalta Curte de Casație și Justiție a respins ca inadmisibilă o primă sesizare. Prin Decizia nr. 10/2026 (RIL), a admis însă o durată de până la 15 ani atunci când deteriorarea facultăților mintale este permanentă.

Susținem că interpretarea corectă a legii impunea, și în aceste cazuri, o durată de cel mult cinci ani și că aceasta ar trebui să rămână regula. Nu ne mulțumim să afirmăm această poziție: vom ataca rând pe rând argumentele soluției contrare. Ne întrebăm: e deplină asimilarea ce operează tranzitoriu a celor sub interdicție cu cei sub tutelă specială? putem echivala instituirea unei măsuri cu prelungirea acesteia? e admisă analogia în translatarea unui termen maximal dintr-un caz în celălalt? putem determina permanența deteriorării prin raportare la dosarul de interdicție judecătorească în sine?

Articolul reia, restructurează și îmbogățește opinia trimisă Înaltei Curți în primul dosar. Odată publicată, decizia pronunțată în recursul în interesul legii va obliga instanțele să se conformeze unei soluții interpretative. Argumentele noastre se adresează magistraților care vor intra în aceste cauze și cărora li s-a dat doar o posibilitate de a acționa în sensul instituirii tutelei speciale pe un termen de 15 ani și nicidecum un ordin. Totodată, se îndreaptă spre cei ce pot schimba legea, pentru ca foștii interzișii să nu primească, în locul controlului promis, doar un simulacru judiciar.

Cuvinte-cheie: interdicție judecătorească, tutelă specială, majori vulnerabili, măsuri de ocrotire, instituire, durată, termen, reexaminare, recurs în interesul legii

The maximum term of a special guardianship ordered in place of judicial interdiction

Arguments against a 15-year measure

Abstract. Romanian Law No. 140/2022 replaced judicial interdiction, a measure with no fixed term, with time-limited protective measures. Any special guardianship ordered after its entry into force is established, under the law, for five years at most, even where the deterioration of the person's mental faculties is permanent. For persons formerly under interdiction, the courts were required to review the old measures and either lift or replace them. Does the maximum term at establishment change when special guardianship follows a judicial interdiction? Can the court set as the maximum term the 15 years that the Romanian Civil Code permits only when extending a measure already ordered under the safeguards of the new law? Case law was divided.

In Decision No. 83/2026 (preliminary ruling), the High Court of Cassation and Justice declared a first referral inadmissible. By Decision No. 10/2026 (appeal in the interest of the law), however, it allowed the measure to be ordered for up to 15 years where that deterioration is permanent.

We maintain that the correct interpretation of the law required, even in these cases, a duration of five years at most, and that this should remain the rule. We do not merely state this position: we challenge, one by one, the arguments for the contrary solution. We ask: is the transitional assimilation of persons under interdiction to persons under special guardianship complete? Can the establishment of a measure be equated with its extension? Is analogy permitted to carry a maximum term over from one case to the other? Can the permanence of the deterioration be determined from the interdiction file itself?

Our paper revisits, restructures and expands the opinion submitted to the High Court in the first proceedings. Once published, the decision given in the appeal in the interest of the law will bind the courts to the interpretation it adopts. Our arguments are addressed to the judges who will hear these cases and who have been given only a possibility, and by no means an order, to establish special guardianship for a term of 15 years. They are also addressed to those with the power to amend the law, so that persons formerly under

interdiction do not receive, in place of the promised review, only a semblance of judicial review.

Keywords: judicial interdiction, special guardianship, vulnerable adults, protective measures, duration, term, review, appeal in the interest of the law

La durée de la tutelle spéciale qui remplace l'interdiction judiciaire

Raisons d'écarter une mesure de 15 ans

Résumé. La loi roumaine n° 140/2022 a remplacé l'interdiction judiciaire, mesure sans durée déterminée, par des mesures de protection limitées dans le temps. Toute tutelle spéciale instituée après son entrée en vigueur l'est, conformément à la loi, pour cinq ans au plus, y compris lorsque l'altération des facultés mentales est permanente. Pour les personnes antérieurement interdites, les juridictions devaient réexaminer les anciennes mesures et soit les lever, soit les remplacer. La durée maximale d'institution change-t-elle lorsque la tutelle spéciale fait suite à une interdiction judiciaire ? Le juge peut-il retenir comme durée maximale celle de 15 ans, que le Code civil roumain n'autorise que lors de la prolongation d'une mesure déjà ordonnée dans le respect des garanties de la nouvelle loi ? La jurisprudence a été divisée.

Par la décision n° 83/2026 (question préjudicielle), la Haute Cour de cassation et de justice a déclaré irrecevable une première saisine. Par la décision n° 10/2026 (recours dans l'intérêt de la loi), elle a toutefois admis une durée pouvant aller jusqu'à 15 ans lorsque cette altération est permanente.

Nous soutenons que l'interprétation correcte de la loi imposait, même dans ces cas, une durée de cinq ans au plus, et que celle-ci devrait rester la règle. Nous ne nous contentons pas d'affirmer cette position : nous contestons un à un les arguments de la solution contraire. Nous nous demandons : l'assimilation transitoire des personnes sous interdiction aux personnes sous tutelle spéciale est-elle complète ? L'institution d'une mesure peut-elle être assimilée à sa prolongation ? L'analogie permet-elle de transposer une durée maximale d'un cas à l'autre ? La permanence de l'altération peut-elle être établie à partir du seul dossier d'interdiction judiciaire ?

Cet article reprend, restructure et enrichit l'avis transmis à la Haute Cour dans le premier dossier. Une fois publiée, la décision rendue sur recours dans l'intérêt de la loi obligera les juridictions à se conformer à la solution interprétative adoptée. Nos arguments s'adressent aux juges qui connaîtront de ces affaires et auxquels n'a été donnée qu'une possibilité, et nullement un ordre, d'instituer la tutelle spéciale pour une durée de 15 ans. Ils s'adressent également à ceux qui ont le pouvoir de modifier la loi, afin que les personnes anciennement interdites ne reçoivent pas, au lieu du contrôle promis, qu'un simulacre de justice.

Mots-clés : interdiction judiciaire, tutelle spéciale, majeurs vulnérables, mesures de protection, durée, échéance, réévaluation, recours dans l'intérêt de la loi

Cuprins

Introducere 73
Problemele care au făcut obiectul cererii de dezlegare în drept 77
I Necesitatea caracterului temporar al măsurii de ocrotire a majorului cu dizabilități intelectuale 80
A Aspecte de drept comparat 85
1 Dreptul francez 85
2 Dreptul italian 87
II Aplicarea de plin drept a regulilor tutelei speciale echivalează cu o instituire a acesteia? 88
III Verificarea judiciară soldată cu instituirea unei tutele speciale nu echivalează cu prelungirea unei măsuri preexistente, dispusă judiciar 96
IV Durata de 15 ani *ab initio* — derogare nepermisă de la o garanție de drept substanțial 100
V Viciul structural al raționamentului instanței de trimitere a întrebării prealabile 101
VI De ce opiniile ce susțin soluția de 15 ani, redate în hotărârea Colegiului de conducere al Curții de Apel Bacău, nu rezistă analizei 102
A Argumentul adaptării la noua reglementare 103
B Argumentul asimilării 105
C Argumentul creării celui mai mic disconfort 108
D Argumentul lipsei de fundament al unei instituiri raportat la faptul că persoana a fost deja sub o măsură de ocrotire 111
E Argumentul reexaminării ca revizuire periodică 114
Concluzie 116
Bibliografie 118

Introducere

La patru ani de la intrarea în vigoare a Legii nr. 140/2022, procesul de reexaminare a măsurilor de interdicție judecătorească, pronunțate anterior intrării în vigoare a legii, nu s-a finalizat. Mai mult, judecătorii s-au văzut nevoiți să solicite îndrumarea Înaltei Curți de Casație și Justiție în ceea ce privește durata maximală pentru care pot institui, cu ocazia reexaminării interdicțiilor judecătorești, o măsură a tutelei speciale. Se admite ca aceasta să fie instituită direct pentru cincisprezece ani, termen maxim reglementat pentru scenariul în care se dorește prelungirea unei tutele speciale deja instituite[1]? sau doar ca instanțele să instituie măsura tutelei speciale pentru un maxim de cinci ani, urmând ca aceasta să poată fi prelungită la nevoie.

În realitate, problema ajunge la Înalta Curte de Casație și Justiție pe două căi paralele[2], însă ambele inițiate de Tribunalul Neamț. În dosarul nr. 3256/279/2019/a1, Secția I civilă a tribunalului a pus din oficiu în discuție, la 18 noiembrie 2025, sesizarea ÎCCJ în vederea pronunțării unei hotărâri prealabile. Sesizarea a fost dezbătută la termenul din 17 februarie 2026. Tot la 17 februarie 2026, Tribunalul Neamț, prin adresa nr. 1045/III/A/39, a cerut Curții de Apel Bacău să promoveze un recurs în interesul legii.

1 Art. 168 alin. (3) L nr. 287/2009, *Lege privind Codul civil*, {în vigoare din: 1 oct. 2011}, în: M.Of. nr. 511 din 24 iul. 2009, online: Consiliul Legislativ [distrib.], http://86.105.216.122:83/mofsweb/2009/0511.pdf↗.

2 Toate detaliile sunt publice și rezultă fie din hotărârile ÎCCJ, fie din documentele disponibile pe site-ul curții cu privire la cele două dosare instrumentate.

Completul pentru dezlegarea unor chestiuni de drept al ÎCCJ s-a pronunțat în dosarul 582/1/2026 prin Decizia 83/2026 din 22 iunie 2026[3] prin care a respins ca inadmisibilă sesizarea. Hotărârea a fost publicată abia în 17 septembrie 2026. Respingerea pronunțării unei dezlegări privind fondul discuției ne-a permis să adoptăm și să înaintăm spre publicare o soluție motivată care, sperăm, va contribui la convingerea de justețea analizei problematicilor semnalate.

Întrucât nu am cunoscut cronologia faptelor care au dus la sesizarea ÎCCJ, am aflat în ultimul moment de cea de-a doua decizie și am fost nevoiți să luăm act de o schimbare de interpretare. Înalta Curte de Casație și Justiție s-a pronunțat asupra recursului în interesul legii prin Decizia nr. 10/2026 din 12 oct. 2026[4].

3 ÎCCJ: HP, dec. nr. 83 din 22 iun. 2026, M.of. nr. 791 din 17 sept. 2026, online: https://www.iccj.ro/2026/09/18/decizia-nr-83-din-22-iunie-2026-2/↗.

4 ÎCCJ: RIL, dec. nr. 10 din 12 oct. 2026, [minută], online: https://www.iccj.ro/2026/10/12/minuta-deciziei-nr-10-din-12-octombrie-2026/↗.

Completul pentru soluționarea recursului în interesul legii a stabilit că:

„În interpretarea și aplicarea unitară a dispozițiilor art. 20 alin. (2) lit. a)[5] din Legea nr. 140/2022, prin raportare la art. 20 alin. (1)[6] și alin. (3)-(5)[7] din același act normativ și la art. 168 alin. (3) din Codul civil, În cadrul procedurii de reexaminare a măsurii punerii sub interdicție judecătorească, atunci când instanța dispune înlocuirea acesteia cu măsura tutelei speciale și constată caracterul permanent al deteriorării facultăților mintale ale persoanei ocrotite, durata maximă pentru care poate fi dispusă tutela specială este de 15 ani."

5 Art. 20 alin (2) L nr. 140/2022, *Lege privind unele măsuri de ocrotire pentru persoanele cu dizabilități intelectuale și psihosociale și modificarea și completarea unor acte normative*, {în vigoare din: 20 aug. 2022}, în: M.Of. nr. 500 din 20 mai 2022, online: Consiliul Legislativ [distrib.], http://86.105.216.122:83/mofsweb/2022/0500.pdf↗:
„... instanțele judecătorești, din oficiu sau la cerere, vor reexamina toate măsurile de punere sub interdicție judecătorească și, după caz, vor dispune: **a)** înlocuirea acesteia cu una dintre măsurile de ocrotire prevăzute de Legea nr. 287/2009 [...] cu modificările și completările aduse prin prezenta lege;".

6 Art. 20 alin. (1) L 140/2022
„Persoanele aflate la data intrării în vigoare a prezentei legi sub interdicție judecătorească vor fi supuse, în ceea ce privește starea și capacitatea lor și măsurile de ocrotire ce vor trebui luate, dispozițiilor Legii nr. 287/2009 privind Codul civil [...] astfel cum aceasta a fost modificată și completată prin prezenta lege."

7 Art. 20 alin. (3)–(5) L 140/2022:
„**(3)** Până la rămânerea definitivă a hotărârilor pronunțate potrivit alin. (2), cei aflați sub interdicție judecătorească se consideră, de plin drept, în ceea ce privește starea și capacitatea lor, ca fiind persoane cu privire la care a fost instituită tutela specială. **(4)** În cazul prevăzut la alin. (2) lit. a), persoanele numite în funcția de tutore vor fi menținute de către instanța de tutelă în această calitate, cu excepția cazului în care [...] nu mai pot îndeplini această funcție. **(5)** Până la reexaminarea măsurii punerii sub interdicție judecătorească în condițiile alin. (2), persoanele care au fost numite tutore anterior intrării în vigoare a prezentei legi își exercită funcția în conformitate cu dispozițiile Legii nr. 287/2009 [...] astfel cum aceasta a fost modificată și completată prin prezenta lege."

Din momentul în care hotărârea 10/2026 a completului de recurs în interesul legii al ÎCCJ va fi publicată, ea devine obligatorie[8]; interpretarea trebuie făcută în sensul arătat în aceasta. Suntem conștienți că oricât de juste ar fi observațiile și pozițiile noastre, ele nu mai pot convinge judecătorii și practicienii să interpreteze legea în sensul pe care îl susținem: că maximul legitim e de cinci ani. Însă până și acest RIL, în ciuda obligativității sale interpretative, nu impune o durată de 15 ani de aplicat automat, ci stabilește un maxim pe care instanțele sunt libere să nu îl atingă.

Orice demers analitic își poate găsi destinatari. Prezentul studiu cu atât mai mult îi găsește în magistrații care vor participa la judecarea ultimelor dosare de reexaminare a vechilor măsuri. Sperăm, totodată, că prezentarea argumentelor noastre, alături de toate cele deja scrise pe această temă, își va găsi destinatarul și în organul legislativ ce trebuie îndrumat de ANPD și CSM în vederea îmbunătățirii legislației[9]. Totodată sperăm ca opoziția noastră să determine, în cauză, o mai bună și mai atentă motivare a soluției pronunțate prin decizia nr. 10/2026 a Înaltei Curți de Casație și Justiție pronunțată în recurs în interesul legii.

8 Art. 517 alin. (4) L nr. 134/2010, *Lege privind Codul de procedură civilă*, în: M.Of. nr. 485 din 15 iul. 2010, online: Consiliul Legislativ [distrib.], http://86.105.216.122:83/mofsweb/2010/0485.pdf↗.

9 Art. 24 L 140/2022:
„În vederea monitorizării punerii în aplicare a prezentei legi, Autoritatea Națională pentru Protecția Drepturilor Persoanelor cu Dizabilități și Consiliul Superior al Magistraturii vor întocmi, la împlinirea unui termen de 3 ani de la intrarea sa în vigoare, rapoarte cuprinzând evaluarea impactului acesteia, precum și, dacă este cazul, propuneri de îmbunătățire a legislației în materie."

Problemele care au făcut obiectul cererii de dezlegare în drept

Instanța de trimitere a învestit, în primul dosar menționat, Înalta Curte de Casație și Justiție cu dezlegarea următoarelor întrebări:

1. „Dacă, în interpretarea dispozițiilor art. 20 alin. (1), alin. (2) lit. a) din Legea nr. 140/2022 «privind unele măsuri de ocrotire pentru persoanele cu dizabilități intelectuale și psihosociale și modificarea și completarea unor acte normative», măsura de ocrotire a tutelei speciale poate fi dispusă pentru o durată de 15 ani, respectiv pe durata maximă prevăzută de art. 168 alin. (3) teza finală Cod civil pentru care se poate dispune prelungirea măsurii, având în vedere că persoanele puse sub interdicție anterior intrării în vigoare a Legii nr. 140/2022 sunt asimilate «de plin drept» de către legiuitor, ca fiind persoane cu privire la care a fost instituită tutela specială", respectiv
2. „dacă sintagma de înlocuire a măsurii punerii sub interdicție cu măsura tutelei speciale prevăzută de dispozițiile art. 20 alin. (2) lit. a) din Legea nr. 140/2022 este similară, prin efectele juridice pe care le produce, noțiunii de prelungire a măsurii tutelei speciale, prevăzută de dispozițiile art. 168 alin. (3) teza finală Cod civil, situație în care durata maximă permisă de lege este de maxim 15 ani, dat fiind că față de persoanele puse sub interdicție anterior intrării în vigoare a Legii nr. 140/2022, nu se ia pentru prima dată o măsură de ocrotire."

Analizând întrebările instanței de trimitere, observăm că acestea conțin o inferență subînțeleasă alături de alte două, expres precizate.

Pentru claritatea argumentelor am apreciat util să reformulăm întrebările astfel:

1. Dacă aplicarea de plin drept a regulilor tutelei speciale persoanelor ce erau subiecți ai măsurii interdicției judecătorești la data intrării în vigoare a Legii nr. 140/2022 **echivalează cu o instituire a tutelei speciale,** astfel încât verificarea judiciară ulterioară, soldată cu instituirea unei măsuri de ocrotire a tutelei speciale, **să opereze ca o prelungire a unei tutele speciale** — și nu ca o primă instituire —, cu consecința că

2. măsura poate fi dispusă (cu ocazia reexaminării vechii măsuri) direct pe durata maximă de 15 ani, fără parcurgerea etapei primei instituiri, unde hotărârea se poate dispune pe un maxim de cinci ani[10].

Raportat la aceste întrebări, analitic, suntem în prezența a cel puțin două căi de urmat deci a două soluții:
(a) fie concluzionăm că la momentul înlocuirii măsurii vechi a interdicției judecătorești, ca urmare a reexaminării sale, instanța ar aplica regimul prelungirii măsurii tutelei speciale, fie că
(b) înlocuirea înseamnă înlăturarea vechii măsuri concomitent cu instituirea unei noi măsuri, iar în caz de instituire, instanța s-ar pronunța precum în toate cauzele de instituire – motiv pentru care ar fi ținută să pronunțe măsuri pe perioade mai scurte sau cel mult egale cu durata maximă prevăzută expres prin lege (în cazul tutelei speciale, de cinci ani).

Ne vom construi analiza pentru a scoate în evidență deficiențele logico-juridice ale celei dintâi soluții și a indica că aceasta nu doar că este greșită în drept, dar și deficitară raportat la regulile de derivare a concluziei.

10 Cf. art. 168 alin. (3) C.civ.: „Instituirea tutelei speciale este dispusă pentru o perioadă care nu poate depăși 5 ani."

În acest sens, vom examina mai întâi **[I]** necesitatea caracterului temporar al măsurii de ocrotire a majorului cu dizabilități **[II]** inferența eludată în întrebarea instanței de trimitere și anume: „dacă aplicarea de plin drept a regulilor tutelei speciale echivalează cu o instituire a acesteia" pe care o vom combate. Vom analiza apoi **[III]** dacă reexaminarea judiciară soldată cu instituirea tutelei speciale poate fi asimilată prelungirii unei măsuri preexistente. În secțiunea **[IV]** vom critica posibilitatea unei prime instituiri, *de lege lata,* a măsurii tutelei speciale direct pe durata maximă permisă pentru prelungire, pentru ca, apoi, **[V]** să concluzionăm că acceptarea soluției la care ajunge prima instanță de trimitere, în procedura întrebării prealabile, nu poate fi primită întrucât argumentarea care o fundamentează este construită pe un lanț de analogii și inferențe nevalide. Ea conduce, totodată, și la un rezultat contrar dispozițiilor legale aplicabile.

Au fost formulate argumente noi cu ocazia redactării hotărârii colegiului de conducere a Curții de Apel Bacău de sesizarea a completului de soluționare a recursului în interesul legii? Le vom verifica și examina în ultima secțiune a prezentului studiu **[VI]**.

I Necesitatea caracterului temporar al măsurii de ocrotire a majorului cu dizabilități intelectuale

Prin decizia Curții Constituționale nr. 601 din 16 iulie 2020[11] au fost declarate neconstituționale dispozițiile art. 164 C.civ., privitoare la punerea sub interdicție[12], în esență pentru faptul că nu prevăd măsuri graduale de protecție pentru persoana fizică afectată de tulburări mintale și acestea nu sunt limitate în timp și supuse unor reevaluări periodice.

Așa cum am arătat cu altă ocazie[13],

> „Curtea a reținut, în considerentele deciziei (pct. 46), că procedura de punere sub interdicție încalcă prevederile constituționale, art. 1 alin. (3), art. 16 și art. 50, astfel cum se interpretează potrivit art. 20 din Constituție și prin prisma art. 12 din Convenția privind drepturile persoanelor cu dizabilități[14], deoarece măsura de ocrotire a punerii sub interdicție judecătorească prevăzută de art. 164 alin. (1) C.civ. nu este însoțită de suficiente garanții care să asigure respectarea drepturilor și libertăților fundamentale ale omului. Aceasta nu ține cont de faptul că pot exista diferite grade de incapacitate și nici de diversitatea intereselor unei persoane, nu se dispune pentru o perioadă determinată de timp și nu este supusă unei revizuiri periodice.

11 CCR, dec. nr. 601 din 16 iul. 2020, M.Of. nr. 88 din 27 ian. 2021.

12 Am tratat pe larg aceste aspecte în: Șerban Diaconescu, Considerații asupra proiectului pentru modificarea și completarea Legii nr. 287/2009 privind Codul civil, a Legii nr.134/2010 privind Codul de procedură civilă, precum și a altor acte normative în materia protecției persoanelor cu dizabilități, în: *Studia Universitatis Babeș-Bolyai Iurisprudentia*, vol. LXVI, nr. 2, p. 53-91, online: https://doi.org/10.24193/SUBBiur.66(2021).2.2↗.

13 *Ibid*., p. 55-56.

14 *Convention on the Rights of Persons with Disabilities*, New York, (13 dec. 2006), în: United Nations Treaty Series, vol. 2515, nr. I-44910, online: https://legal.un.org/avl/ha/crpd/crpd.html↗.

> Prin urmare, curtea a reținut că orice măsură de ocrotire trebuie să fie proporțională gradului de capacitate, să fie adaptată la viața persoanei, *să se aplice pentru cea mai scurtă perioadă de timp, să fie revizuită periodic* și să țină cont de voința și preferințele persoanelor cu dizabilități. De asemenea, trebuie să se țină cont de faptul că pot exista diferite grade de incapacitate, iar deficiența mintală poate varia în timp. Lipsa capacității psihice sau a discernământului poate lua diferite forme, spre exemplu totală/parțială sau reversibilă/ireversibilă, situație care reclamă instituirea unor măsuri de ocrotire adecvate realității.[15]"

„În opinia Curții[16], nici sub aspectul duratei pentru care se instituie măsura de ocrotire și nici sub aspectul revizuirii periodice a acesteia, vechiul sistem de punere sub interdicție nu corespunde standardelor internaționale, potrivit cărora o măsură de ocrotire se aplică pentru cea mai scurtă perioadă posibilă și se supune revizuirii periodice de către o autoritate competentă.[17]"

Așadar, măsura de ocrotire a persoanei cu deficiențe mintale trebuie să fie individualizată raportat la gradul de incapacitate.

România a adoptat Convenția ONU cu privire la drepturile persoanelor cu dizabilități[18], categorie care include acele persoane care au deficiențe fizice, mintale, intelectuale sau senzoriale de durată, deficiențe care, în interacțiune cu diverse bariere, pot îngrădi participarea deplină și efectivă a persoanelor în societate, în condiții de egalitate cu ceilalți (art. 1 al. 2 al Convenției). În anul 2016 au fost implementate și mecanismele interne de monitorizare reclamate de Convenție[19].

15 Șerban Diaconescu, Considerații asupra proiectului pentru modificarea și completarea [...] [unor] acte normative în materia protecției persoanelor cu dizabilități, p. 56.

16 CCR, dec. nr. 601 din 16 iul. 2020, ¶ 40.

17 Șerban Diaconescu, Considerații asupra proiectului pentru modificarea și completarea [...] [unor] acte normative în materia protecției persoanelor cu dizabilități, p. 61.

18 CRPD.

19 L nr. 8/2016, *Lege privind înființarea mecanismelor prevăzute de Convenția privind drepturile persoanelor cu dizabilități*, {în vigoare din: 24 ian. 2016},

„Sub aspectul duratei pentru care se instituie o măsură de ocrotire și al revizuirii periodice a acesteia, art. 12 pct. 4 din Convenția privind drepturile persoanelor cu dizabilități reglementează faptul că o măsură de ocrotire se aplică pentru cea mai scurtă perioadă posibilă și se supune revizuirii periodice de către o autoritate competentă. Așadar, Convenția consacră anumite garanții, inclusiv în privința duratei și a standardelor de reevaluare, care trebuie să însoțească măsurile de protecție instituite în privința persoanelor cu dizabilități.

Și Recomandarea R(99)4 a Comitetului de Miniștri al Consiliului Europei privind principiile referitoare la protecția juridică a adulților aflați în incapacitate[20], adoptată la 23 februarie 1999, în principiile 3 și 6, stabilește că legislația națională ar trebui, pe cât posibil, să recunoască faptul că pot exista diferite grade de incapacitate și că incapacitatea poate varia în timp, iar „*în cazul în care este necesară o măsură de protecție, ea trebuie să fie proporțională cu gradul de capacitate al persoanei vizate și adaptată la circumstanțele și nevoile individuale ale persoanei vizate*”. Totodată, Principiul 14 pct.1 din Recomandarea R(99)4 a Comitetului de Miniștri al Consiliului Europei prevede durata limitată a măsurii de ocrotire și instituirea reexaminării periodice a acesteia (pct. 33)[21].”

În expunerea de motive a proiectului de modificare a Codului civil și a Codului de procedură civilă se subliniază că reglementarea cuprinde o serie de garanții esențiale în beneficiul celui ocrotit,

„… cum ar fi instituirea unui sistem gradual, în trepte, de dispunere a măsurilor de ocrotire, a unor perioade determinate de timp pentru care pot fi dispuse și prelungite acestea, configurarea unor reguli privind reevaluarea periodică a regimului de ocrotire ales sau posibilitatea adaptării (individualizării) permanente, de către instanța de tutelă, a

în: M.Of. nr. 48 din 21 ian. 2016, online: Consiliul Legislativ [distrib.], http://86.105.216.122:83/mofsweb/2016/0048.pdf↗.

20 Consiliul Europei: Comitetul de Miniștri, *Recomandarea R(99)4 privind principiile referitoare la protecția juridică a adulților aflați în incapacitate* [în continuare: *Rec. R(99)4*], R(99)4, Strasbourg, (23 febr. 1999), online: https://search.coe.int/cm?i=0912594880 1f6795↗.

21 Șerban Diaconescu, Considerații asupra proiectului pentru modificarea și completarea […] [unor] acte normative în materia protecției persoanelor cu dizabilități, p. 58-59.

măsurii de ocrotire în funcție de circumstanțele concrete în care se găsește cel ocrotit[22]."

Prin urmare, Legea nr. 140/2022 trebuie interpretată din perspectiva acestor deziderate, asumate de legiuitor.

Analizând preponderent problema duratei măsurii de protecție în cazul tutelei speciale, respectiv a rigorilor la care durata măsurii trebuie să răspundă, trebuie subliniat că regula o reprezintă un termen de [maxim] cinci ani, iar în cazul măsurii de protecție a consilierii judiciare de [maxim] trei ani. Legiuitorul a ținut cont de faptul că pot exista diferite grade de incapacitate, iar deficiența mintală poate varia în timp. Lipsa capacității psihice sau a discernământului poate lua diferite forme, spre exemplu totală/parțială sau reversibilă/ireversibilă, motiv pentru care sub aspectul duratei pentru care se instituie măsura de ocrotire și sub aspectul revizuirii periodice a acesteia, trebuie respectate standardele internaționale, potrivit cărora o măsură de ocrotire se aplică pentru cea mai scurtă perioadă posibilă și se supune revizuirii periodice de către o autoritate competentă[23].

În respectarea acestor standarde, pentru a putea efectua observațiile și expertizele necesare și, mai ales, pentru a avea elemente care să permită analiza evoluției persoanei ocrotite, la instituirea măsurii, termenul maxim pentru instituire este cel stabilit ca regulă [maxim cinci ani, respectiv trei ani]. Abia după un astfel de prim termen, după verificarea medicală și juridică la aceste standarde a persoanei ocrotite, se poate considera că sunt întrunite condițiile din ipoteza de la art. 168 alin. (3) teza a doua C.civ., în sensul existenței de indicii temeinice privind deteriorarea permanentă a facultăților mintale. De aceea formularea textului legal este „poate dispune prelungirea măsurii …"[24].

22 *Ibid.*, p. 66.

23 Art. 12 pct. 4 CRPD.

24 Contra: Mariana Sandu, Tutelă specială. Condiții, în: *Revista română de jurisprudență*, [Jurisprudență comentată și adnotată/Capacitatea persoanei

Similar, și pentru ipoteza prevăzută de normele tranzitorii, art. 20 din Legea nr. 140/2022, aceste standarde nu au fost respectate la momentul instituirii măsurii interdicției judecătorești, conform legislației anterioare. Pe durata aplicării de plin drept a regulilor de ocrotire specifice tutelei speciale, măsura tranzitorie de ocrotire nu respectă niciuna din principiile de instituire, subsidiaritate, necesitate și proporționalitate, după cum ea nu ia în calcul nici noile standarde probatorii specifice instituirii tutelei speciale – ci pe cele ale instituirii vechii măsuri a interdicției judecătorești, întrucât hotărârea de instituire a măsurii rămâne să își producă efectele. Prin urmare, la momentul reevaluării măsurii, nu suntem în situația prelungirii unei măsuri conforme cu exigențele Convenției ONU cu privire la drepturile persoanelor cu dizabilități, ci la momentul stabilirii inițiale a unei măsuri conforme cu standardele internaționale[25].

fizice], (2024), nr. 1, p. 45-49, online: HeinOnline [distrib.], https://access.heinonline.com/HOL/Page?handle=hein.journals/romcaslr2024&id=45↗, p. 49 unde se susține că permanența deteriorării e stabilită „încă de la luarea măsurii inițial[e].”; acord parțial: Cristian Paziuc, Interesul persoanei vulnerabile, vector al noului regim al ocrotirii persoanei fizice, în: *Revista română de drept privat*, (2023), nr. 4, p. 120-138, online: HeinOnline [distrib.], https://access.heinonline.com/HOL/Page?handle=hein.journals/ronrev2023&id=1320↗, p. 131: „Conformă acestui deziderat nu poate fi decât interpretarea care obligă la reevaluarea și, după caz, încetarea măsurii într-un termen rezonabil după luarea inițială a acesteia, „testând” astfel cauzele medicale ale ocrotirii ca urmare a întocmirii noilor evaluări medicale și psihologice.”

25 Geanina Manciu, Consilierea judiciară – creație „forțată” de sorginte europeană în materia ocrotirii majorului român, în: *Analele științifice ale Universității „Alexandru Ioan Cuza” din Iași. Științe juridice*, vol. LXXI, nr. 3, p. 235-248, online: HeinOnline [distrib.], https://doi.org/10.47743/jss-2025-71-3-18↗, p. 143 [scopul reexaminării este fie ridicarea, fie instituirea unei măsuri noi în contextul administrării de noi probe privind situația particulară a celui ocrotit.].

A Aspecte de drept comparat

1 Dreptul francez

Există și argumente de drept comparat în acest sens. Legiuitorul francez a efectuat o reformă amplă a reglementării de protecție pentru persoanele vulnerabile în anul 2007, cu intrare în vigoare de la 01.01.2009, prin care a stabilit, pe de o parte, că pentru măsura de protecție a tutelei, echivalentul tutelei speciale din dreptul român, trebuie stabilită o durată de cel mult cinci ani. Soluția, regăsită în art. 441 Cod civil francez, a fost ulterior modificată[26], care a adăugat un nou alineat ce permite judecătorului ce instituie tutela să fixeze o durată mai lungă de cinci ani însă de maximum zece ani într-o situație precisă: anume atunci când un medic aflat pe lista de la art. 431 C.civ.fr. constată, printr-un aviz conform că „alterarea facultăților personale a persoanei în cauză […], nu apare, în mod vădit, susceptibilă de ameliorare potrivit acumulărilor științei." În 2007 s-a luat totodată și măsura ca toate măsurile de protecție a tutelei (sau curatelei) stabilite anterior anului 2009, să fie supuse revizuirii, pentru că acestea nu aveau prevăzut, anterior, un termen limită[27].

Dacă în legea din 2007 se preciza că doar cu ocazia prelungirii măsurii, și cu o motivare specială suplimentară, pentru prelungire, durata acesteia poate fi superioară termenului limită de cinci ani[28], actualmente, după modificarea din 2015,

26 Prin reforma adusă de Legea nr. 2015-177 din 16 febr. 2015.

27 Art. 45 din L [fr.] 2007-308 din 5 mart. 2007.

28 Laurence Pécaut-Rivolier, Thierry Verheyde, Majeurs protégés : mesures de protection juridique et d'accompagnement/Chapitre 1er - Procédure applicable aux mesures de protection judiciaire des majeurs/Section 4 - Procédure applicable aux mesures de protection judiciaire des majeurs/Art. 1er - Renouvellement de la mesure de protection/§ 1er - Durée du renouvellement, în: *Répertoire de procédure civile*, Lefebvre Dalloz, (iul. 2026),

prelungirea măsurii urmează următoarele reguli: se dispune, ca regulă pentru aceeași măsură pentru care a fost instituită. Îm mod excepțional, în cazul în care, cu ocazia prelungirii, în cauzele pentru care am arătat că putea fi inițial instituită pentru un termen de până la zece ani, prelungirea se poate face pentru un termen mai lung, la alegerea judecătorului, însă fără a depăși 20 de ani [29].

O astfel de prelungire este o măsură de excepție, de strictă interpretare [30] neputând fi dispusă din oficiu de judecător, ci doar pe baza unui aviz medical conform și cu motivarea specială a hotărârii. Motivarea specială cerută de lege pentru stabilirea unui termen de excepție, mai lung, nu poate fi realizată decât în urma evaluării modului în care măsura inițial dispusă a răspuns nevoilor particulare de protecție ale persoanei ocrotite.

Dacă avem de observat ceva, acest lucru e tocmai că soluția instituirii și prelungirii, în cazuri speciale au termene mai lungi însă sunt păstrate și analizate distinct. Termenul maxim pentru prelungirea măsurii nu se aplică, așa cum se dorește la noi, în cazul instituirii acesteia.

Mai mult, în anul 2019, și pentru a respecta prevederile din Convenția onu cu privire la drepturile persoanelor cu dizabilități, legiuitorul a adoptat ajustarea reglementării pentru a răspunde unor standarde mai înalte de protecție [31].

> „Ca repere de orientare, poate fi reținut principiul necesității, cu corolarul său, subsidiaritatea. Standardul subsidiarității implică recunoașterea unor mecanisme private de protecție (mandat de

nr. 200, online: Dalloz.fr [distrib.], https://www.dalloz.fr/documentation/Document?id=ENCY/PCIV/RUB000168/2013-06/PLAN070↗.

29 Art. 442 alin. (2) C.civ.fr.

30 Laurence Pécaut-Rivolier, Thierry Verheyde, …Durée du renouvellement, nr. 203.

31 David Noguéro, *Vulnérabilité et aptitude en France*, în: *La vulnérabilité: Journées québécoises Montréal et Ottawa*, Travaux de l'Association Henri Capitant, nr. 68, Association Henri Capitant [coord.col.], Bruylant; LB2V, Bruxelles, Paris, 2020, p. 173-213, la p. 193-195.

> protecție viitoare, abilitare familială) care ar putea permite să fie evitată pierderea capacității de exercițiu, respectiv existența unui sistem de protecție (suport) judiciară care nu afectează automat capacitatea de exercițiu ci permite, însoțit de un sistem de publicitate adecvat, o reevaluare a actului (similară cu reglementarea leziunii la minori în dreptul intern) ulterioară încheierii sale din perspectiva utilității actului pentru cel ocrotit și a echivalenței prestațiilor[32]."

Prin modificarea legislativă din anul 2019 instanța de tutelă dispune de o mai mare putere de apreciere pentru a individualiza măsura de protecție aleasă, pentru a respecta principiul proporționalității, corolar al principiului necesității[33]. Aceste ajustări legislative repetate reflectă, printre altele, și cerința ca reevaluarea măsurilor să nu fie doar formală, ci după o observare a proporționalității măsurii pentru situația concretă a celui ocrotit în concret, pe o durată limitată și predictibilă.

2 Dreptul italian

În dreptul italian[34], „prin legea nr. 6/2004, alături de mijloacele clasice de protecție pentru persoanele al căror discernământ este afectat de tulburări mintale, tutela și curatela, a fost introdusă o instituție nouă, *amministrazione di sostegno*, o formă

32 Șerban Diaconescu, Considerații asupra proiectului pentru modificarea și completarea [...] [unor] acte normative în materia protecției persoanelor cu dizabilități, p. 74-75.

33 Gilles Raoul-Cormeil, Réforme de la procédure tutélaire après la loi n° 2019-222 du 23 mars 2019, în: *Dalloz actualité*, (26 sept. 2019), online: Lefebvre Dalloz [distrib.], https://www.dalloz.fr/documentation/Document?id=ACTU0197323↗.

34 Angelo Venchiarutti, *Vulnérabilité et aptitude en Italie*, în: *La vulnérabilité: Journées québécoises Montréal et Ottawa*, Travaux de l'Association Henri Capitant, Association Henri Capitant [coord.col.], Bruylant; LB2V, Bruxelles, Paris, 2020, p. 215-226, la p. 218-219.

de asistență[35]" care a determinat Curtea de Casație italiană să considere tutela o măsură de protecție reziduală. Între argumentele care au justificat modificarea paradigmei instituției tutelei a fost și acela că reglementarea anterioară era prea rigidă, incompatibilă cu noile standarde de protecție.

Durata limitată și reevaluarea periodică a măsurii conforme cu standardele internaționale sunt exigențe la care interpretarea legii trebuie să răspundă. Aplicarea textelor de lege în vechea paradigmă a binomului interzis/capabil ar avea ca efect rigidizarea, preluarea din vechea reglementare a unor elemente care au atras declararea măsurii interdicției judecătorești neconstituționale.

II Aplicarea de plin drept a regulilor tutelei speciale echivalează cu o instituire a acesteia?

Revenind la întrebarea instanței de trimitere din primul dosar analizat, observăm din lectura sa că se desprinde o inferență implicită, dar nesusținută propriu-zis: anume că aplicarea de plin drept a regulilor tutelei speciale echivalează cu o instituire a acesteia. Această echivalență nu este demonstrată, ci doar folosită tacit, pentru ca pasul următor al argumentului să decurgă natural – dacă la momentul verificării vechii măsuri de ocrotire se instituie tutela specială, în realitate operează o prelungire a unei tutele speciale preexistente. Concluzia finală este astfel construită pe o premisă care e doar presupusă [persoanele

35 Șerban Diaconescu, Considerații asupra proiectului pentru modificarea și completarea […] [unor] acte normative în materia protecției persoanelor cu dizabilități, p. 80-81.

ce sunt de plin drept supuse regulilor tutelei speciale sunt persoane față de care s-a instituit (prin lege) tutela specială], premisă nicidecum dovedită. În tăcerea legii — care ar fi putut stabili expres aplicarea regulilor aferente prelungirii cu ocazia reexaminării măsurilor existente — instituirea tutelei speciale direct pe o durată maximală de 15 ani pentru vechii interzișii judecătorești nu se poate susține decât printr-o interpretare forțată.

Normele tranzitorii cuprinse în art. 20 din Legea nr. 140/2022 justifică provizoratul unor reguli pentru o măsură de ocrotire deja instituită. Scopul lor e să asigure continuitatea ocrotirii. Tehnic, cei ocrotiți sunt protejați întrucât au fost plasați sub interdicție judecătorească, însă regulile măsurii de ocrotire sunt schimbate de normele tranzitorii în sensul că, până la reexaminarea măsurii, interzișilor judecătorești li se vor aplica, în parte, norme noi, specifice ocrotirii judecătorești prin tutela specială. De ce în parte?

Legiuitorul a făcut o distincție ce trebuie reținută. E cea ocazionată de diferența de reglementare între două alineate distincte. Dacă acesta, în art. 20 alin. (1) din Legea nr. 140/2022, indică că foștii interziși se supun, după intrarea în vigoare a legii, noii reglementări, ulterior, reține pentru aceștia un regim tranzitoriu concret.[36]

În cazul primului alineat, ni se arată că interzișii judecătorești *se supun noii legi* în raport cu regimul de **capacitate**[37], **starea**[38]

36 Art. 20, alin. (3) L 140/2022.

37 Anume regulile ce guvernează regimul de incapacitate de exercițiu aplicabil lor.

38 În sensul de statut de persoană ocrotită, titulară de facultăți juridice noi, specifice celor ocrotiți și distinct de capacitatea de a încheia singură acte juridice civile. Aceasta întrucât elementele stării civile nu au de-a face cu capacitatea de exercițiu și ocrotirea persoanei fizice, deși actele de stare civilă notează măsurile de ocrotire.

și măsurile de ocrotire ce vor trebui luate – anume ce se va institui pentru ei în viitor[39].

În cel de-al treilea, ni se prezintă asimilarea ce operează, în etapa tranzitorie, în raport cu regulile tutelei speciale **doar în ceea ce privește starea și capacitatea lor**. Măsurile de care vor putea beneficia sunt menționate la un timp viitor [v. alin. (1)] – deci vor trebui instituite, în timp ce asimilarea tranzitorie cu tutela specială – raportată la starea și capacitatea persoanei – are loc în baza noii reglementări de la data intrării în vigoare și până la rămânerea definitivă a hotărârii de reexaminare a măsurii interdicției judecătorești.

Alineatul al treilea nu preia în provizoratul regulilor de aplicat și „măsurile de ocrotire" înseși, deci nu realizează o asimilare completă a foștilor interzișii cu cei sub tutelă specială.

Această asimilare justifică prioritatea normelor de drept substanțial noi asupra celor vechi și conferă un beneficiu expres celor ocrotiți în așteptarea verificării necesității ocrotirii lor ulterioare de către instanțe prin noile măsuri.

Asimilarea de drept nu poate fi echivalată cu o instituire a unei măsuri[40]. În dreptul nostru, măsurile de ocrotire ale majorilor sunt dispuse sau încuviințate judiciar, ele nu funcționează

39 Art. 20 alin. (1) și (3) L 140/2022.

40 În același sens: Gabriela-Cristina Frențiu, *Reconfigurarea normelor de drept procesual civil în materia dispunerii, prelungirii, înlocuirii și ridicării măsurilor de ocrotire* [în continuare: *Reconfigurarea normelor de drept procesual civil*], în: *Ocrotirea majorului. Reforma legislativă realizată prin Legea nr. 140/2022*, Rodica Constantinovici [coord.], Solomon, București, 2023, p. 212-259, la p. 218 „… sesizarea are ca efect luarea unei alte măsuri de ocrotire, diferite de cea inițială, nefiind astfel incidente prevederile art. 105 [din ROIJ:„ Pe toată durata măsurilor de ocrotire, actele procesuale referitoare la exercitarea atribuțiilor instanței de tutelă se efectuează în același dosar, repartizat aleatoriu unui complet specializat pentru judecarea cauzelor cu minori și de familie." n.n.]".

automat, în temeiul legii[41]. A confunda efectul tranzitoriu al legii[42] cu actul în sine de instituire prin hotărâre judecătorească a tutelei speciale înseamnă a atribui și a confunda o sursă normativă cu o sursă jurisdicțională a măsurii tutelei speciale. De asemenea, ar însemna că interpretul normei adaugă la lege, atribuind normei tranzitorii o semnificație contrară funcției sale tehnice (adăugând funcției tranzitorii o funcție substanțială niciodată menționată expres).

Justificarea existenței și aplicării unei măsuri de ocrotire și a efectelor atașate acestora o va produce hotărârea judecătorească rămasă definitivă de punere sub interdicție. În raporturile cu terții, dovada regimului dar și a puterilor judiciare de reprezentare ale tutorelui numit cu ocazia instituirii interdicției judecătorești se va face tot cu acea hotărâre, chiar în 2026 dacă măsura nu a fost încă reexaminată. Tehnic, cauza eficientă a ocrotirii pentru cei sub interdicție judecătorească, până la data reexaminării măsurii lor, rămâne tot hotărârea definitivă de

41 Pentru: Ioana Ursache, Antonia-Eleonora Constantin, Analiza de ansamblu a Legii nr. 140/2022 privind unele măsuri de ocrotire pentru persoanele cu dizabilități intelectuale și psihosociale și modificarea și completarea unor acte normative (I), în: *Revista pro lege*, (2022), nr. 3–4, p. 142-191, online: HeinOnline [distrib.], https://access.heinonline.com/HOL/Page?handle=hein.journals/prolge2022&id=627↗, p. 159; Lăcrămioara-Ionela Cojocariu, Asistența pentru încheierea actelor juridice, măsură insolită de protecție a persoanei fizice majore care suferă de dizabilități intelectuale sau psihosociale, în: *Revista română de executare silită*, (2023), nr. 4, p. 88-103, online: HeinOnline [distrib.], https://access.heinonline.com/HOL/Page?handle=hein.journals/romjo2023&id=634↗, p. 93. Pronunță instanța o incapacitate sau ea decurge din lege ca urmare a instituirii măsurii de ocrotire? (Dorin Jorea, Reprezentantul bolnavului mintal, în: *Analele Universității de Vest din Timișoara. Seria drept*, (2024), special, p. 46-55, la p. 54, n. 50, online: HeinOnline [distrib.], https://access.heinonline.com/HOL/Page?handle=hein.journals/autimis2024&id=434↗), unde am analizat poziția CSM în punctul de vedere transmis, prin adresa nr. 15770/15.09.2021, Ministerului Justiției privind proiectul de lege [actuala Lege nr. 140/2022].

42 E cazul normelor tranzitorii din art. 20 al Legii nr. 140/2022.

instituire a interdicției[43]. De aceea reexaminarea era în 2022, și e și în 2026, dacă nu a avut între timp loc, o reexaminare a unei hotărâri de instituire a interdicției judecătorești – chit că măsura în sine, a interdicției judecătorești, e demult abrogată. Dacă a fost abrogată interdicția judecătorească nu înseamnă că a fost abrogată/antamată/lipsită de efecte și autoritatea hotărârilor de instituire a măsurii interdicției judecătorești rămase definitive, autoritate ce supraviețuiește intrării în vigoare a noilor măsuri[44]. Abrogarea e a textului de lege, nu a efectelor hotărârilor judecătorești deja definitive la momentul intrării în vigoare a legii noi. Altfel, orice reformă ar fi fost însoțită cu un sacrificiu nepermis al intereselor celor mai vulnerabili cetățeni, iar legiuitorul, dorind să îi ocrotească mai bine, i-ar fi lăsat de fapt fără ocrotirea civilă pe care o consideră, în realitate, necesară.

43 Teodor Bodoașcă, Despre dreptul de vot al persoanelor puse sub interdicție judecătorească sau care beneficiază de consiliere judiciară ori tutelă specială, în: *Revista Universul Juridic*, (2024), nr. 11, p. 26-32, online: HeinOnline [distrib.], https://access.heinonline.com/HOL/Page?handle=hein.journals/univjurid2024&id=1710↗, p. 31 unde se arată că interdicția continuă să existe ca atare până la ridicare sau înlocuire ca inacapacitate de vot.

44 Ca o autoritate de lucru judecat provizoriu? v. Ioana Ursache, Antonia-Eleonora Constantin, Analiza de ansamblu a Legii nr. 140/2022 (I), p. 156; (Bogdan Dumitru Moloman, Întrebări, îndoieli și incertitudini privind atribuțiile autorității tutelare după intrarea în vigoare a Legii nr. 140/2022, în: *Revista de dreptul familiei*, [Studii], (2023), nr. 1, p. 199-225, la p. 209, online: HeinOnline [distrib.], https://access.heinonline.com/HOL/Page?handle=hein.journals/rvdfli2023&id=199↗, n. 21 [Unde se preia și susține poziția lui D.N. Teohari că reexaminarea nu e cale extraordinară de atac, ci doar „reaprecierea" măsurii interdicției judecătorești]) Contra: Emilian-Floria Popescu, Controverse în materia măsurilor de ocrotire a persoanelor, obiect al Legii nr. 140/2022, în: *Dreptul*, vol. XXXIII, nr. 11, p. 84-105, online: HeinOnline [distrib.], https://access.heinonline.com/HOL/Page?handle=hein.journals/drptl33&id=1820↗, p. 104 care observă că se conferă [în actul de interpretare n.n.] reexaminării prevăzute de Legea nr. 140/2022 caracterul unei căi de atac – situație ce s-ar fi putut evita dacă se apela la unul din cazurile de revizuire.

Nici sub durata de aplicare a interdicției judecătorești regimul de incapacitate nu s-a aplicat *ope legis,* ci *ope judicis:* instituirea presupunea o verificare concretă și individualizată a persoanei și a cererii, de către o instanță, pentru a garanta că măsura servea interesul personal al celui ocrotit. Aplicarea de plin drept a regulilor tutelei speciale lipsește această operațiune de orice examinare judiciară individualizată — argument suplimentar împotriva asimilării celor două regimuri.

O măsură de ocrotire nouă, dispusă judiciar, necesită un control efectiv și o probațiune aferentă cauzei, întrucât măsura se ia *față de fiecare persoană în parte*, și nu față de o categorie generică de persoane, pentru a garanta că e **necesară, subsidiară și proporțională** raportat la situația concretă a persoanei ocrotite.

Am analizat deja contextul internațional și viziunea pe care însăși Curtea Constituțională a impus-o cu ocazia hotărârii acesteia în materie. Ca urmare, putem observa că pe durata aplicării de plin drept a regulilor de ocrotire specifice tutelei speciale, măsura tranzitorie de ocrotire nu respectă niciuna din aceste principii de instituire, după cum ea nu ia în calcul nici noile standarde probatorii specifice instituirii tutelei speciale – ci pe cele ale instituirii vechii măsuri a interdicției judecătorești. Un argument suplimentar – ce împiedică asimilarea propusă de instanța de trimitere și sugerată ca o soluție de acceptat.

Aceasta întrucât normele tranzitorii permit doar o schimbare de reguli de drept substanțial aplicabile unei măsuri de ocrotire deja instituite însă conform regulilor și garanțiilor procedurale de la data instituirii sale - anume cele aplicabile fostei interdicții judecătorești. Deci se mențin efectele unei hotărâri judecătorești ce instituia o măsură veche, care procedural nu a urmat același regim probator și norme de direcție[45] în instituirea

45 E vorba de textele legale care orientează în concret modul în care se aplică normele regimului de ocrotire. Ele se desprind din art. 104, art. 164 C.civ.

măsurii precum o fac noile măsuri de ocrotire. Acesteia i se aplică norme substanțiale noi – însă doar în materia stării și capacității persoanei[46] – de urmat provizoriu, tocmai pentru a asigura continuitatea ocrotirii interzișilor judecătorești până când instanțele vor reuși să le reexamineze situația. Nu se dispune plasarea de drept a unei anumite categorii de persoane sub regimul unei noi măsuri de ocrotire, a tutelei speciale, în așteptarea reevaluării. Dacă am accepta teza adversă, ar trebui să admitem că a operat următoarea succesiune: hotărârea de instituire a măsurii unei interdicții judecătorești anume – ce a încetat să își producă efectele de drept la intrarea în vigoare a dispozițiilor noii legi – a fost urmată de instituirea, pentru cei interzișii, a unei tutele speciale impuse prin lege, fără verificarea judecătorească – urmată de reexaminarea interdicției judecătorești — nu a tutelei speciale —, conform textului legii.

Reexaminarea măsurilor de interdicție judecătorească ar fi atunci un nonsens dacă măsura interdicției judecătorești ar fi încetat – fiind înlocuită deja de o alta, automat, în temeiul legii. Nu s-ar mai fi *reexaminat* o măsură de interdicție judecătorească ci *reevaluat* în scopul prelungirii o tutelă specială pronunțată direct de legiuitor. Însă legea e clară și stabilește că ce se verifică sunt chiar măsurile de interdicție judecătorescă întrucât legiuitorul nu se atinge de puterea și autoritatea hotărârilor judecătorești, odată ce aceastea au rămas definitive, nu instituie nici căi de atac extraordinare care să le desființeze ci doar supune măsurile instituite unei reevaluări necesare funcționării noului sistem de ocrotire:

> „În acest scop, instanțele judecătorești, din oficiu sau la cerere, **vor reexamina toate măsurile de punere sub interdicție judecătorească** și, după caz, vor dispune…[47]”

Garanțiile procedurale sunt date de modalitatea de judecare a procedurii speciale, cf. art. 940^2 C.proc.civ.

46 Art. 20 alin. (3) L 140/2022.

47 Art. 20 alin. (2) L 140/2022.

Iată, așadar, că intenția legii e reexaminarea unei măsuri denumite interdicție judecătorească, iar nu tutelă specială, ceea ce justifică intenția de a nu pune capăt temeiurilor acesteia decât prin procedura de reexaminare.

Cu ocazia reexaminării, soluțiile propuse de legiuitor sunt cât se poate de ferme:

„a) **înlocuirea** acesteia **cu una dintre măsurile de ocrotire** prevăzute de Legea nr. 287/2009 privind Codul civil, republicată, cu modificările ulterioare, precum și cu modificările și completările aduse prin prezenta lege;

b) **ridicarea acesteia**, **dacă nu mai sunt îndeplinite condițiile** prevăzute de Legea nr. 287/2009 privind Codul civil, republicată, cu modificările ulterioare, precum și cu modificările și completările aduse prin prezenta lege **pentru instituirea unei măsuri de ocrotire.**[48]"

Perioada de tranziție se finalizează cu o verificare a necesității instituirii unei noi măsuri: judecătorul poate decide ridicarea vechii măsuri (a interdicției judecătorești) ori înlocuirea sa cu una dintre măsurile introduse prin Legea nr. 140/2022. Exprimarea legiuitorului e clară — se înlocuiește vechea măsură cu o nouă măsură[49], nu se prelungește una preexistentă[50].

48 Art. 20 alin. (2) lit. a) și b) L 140/2022.

49 Cristian Drăghici, Protection of Vulnerable Individuals in the Light of the Amendments to the Civil Procedure Law, în: *International Conference Education and Creativity for a Knowledge-Based Society*, p. 5-9, online: HeinOnline [distrib.], https://access.heinonline.com/HOL/Page?handle=hein.journals/icedvtykbs2022&id=5↗, p. 8; Geanina Manciu, The Impact of Legislative Reform on the Protection Measures for Adults with Mental Disabilities in Romania, în: *Athens Journal of Law*, vol. XI, nr. 4, p. 687-696, online: HeinOnline [distrib.], https://access.heinonline.com/HOL/Page?handle=hein.journals/atnsj11&id=713↗, p. 693.

50 Ioana Ursache, Antonia-Eleonora Constantin, Analiza de ansamblu a Legii nr. 140/2022 (I), p. 155, 162 unde autoarele arată că înlocuirea este, de fapt o cauză de încetare a unei măsuri vechi, aspect dedus din art. 177 alin. (2) C.civ. Această trăsătură e însă de reținut și în contextul interpretării art. 20 din Legea nr. 140/2022.

Un scenariu e edificator, surprinzând caracterul novator al operațiunii de înlocuire, incompatibil cu logica prelungirii: judecătorul instituie tutela specială doar cu privire la o anumită categorie de acte[51], deci creează o incapacitate de exercițiu judiciară (caz în care nu se poate pretinde că măsura se prelungește la data instituirii sale, ci se modifică, hotărârea având efect novator). Exemplul de față surprinde efectul novator inerent înlocuirii unei măsuri (de o altă natură cu prima). Tocmai aici este cheia: măsura interdicției judecătorești dispuse sub imperiul legii vechi și reglementată *ope legis* prin efectul normei tranzitorii nu are natura unei tutele speciale, ci a vechii măsuri edulcorate de aplicarea unui regim temporar, al unei anumite forme de tutelă specială – nemodelată judiciar deci la rândul său neadaptată nevoilor concrete a persoanei ocrotite.

III Verificarea judiciară soldată cu instituirea unei tutele speciale nu echivalează cu prelungirea unei măsuri preexistente, dispusă judiciar

Asimilarea celor ocrotiți prin măsura interdicției judecătorești cu persoanele pentru care judecătorii au pronunțat o măsură de instituire a tutelei speciale (conform legii noi) nu e prevăzută expres de legiuitor și, pentru a opera, conform opiniei instanței de trimitere, ar trebui să construim o analogie, așa cum ea însăși pretinde:

51 Sergiu Căileanu, Reprezentantul persoanei cu deficiențe intelectuale și psihosociale, în: *Analele Universității de Vest din Timișoara. Seria drept*, (2024), Special Issue, p. 56-60, online: HeinOnline [distrib.], https://access.heinonline.com/HOL/Page?handle=hein.journals/autimis2024&id=444↗, p. 59.

„sintagma de înlocuire a măsurii punerii sub interdicție cu măsura tutelei speciale prevăzută de dispozițiile art. 20 alin. (2) lit. a) din Legea nr. 140/2022 ***este similară, [s.n.]*** prin efectele juridice pe care le produce, noțiunii de prelungire a măsurii tutelei speciale" - deci cei pe care legea i-a plasat de plin drept sub regimul tutelei speciale ar fi asimilați cu cei pe care judecătorul, în temeiul legii i-a plasat sub regimul tutelei speciale.

Pe de o parte, din perspectivă logică, două cauze cu efecte similare nu sunt – prin aceasta – identice. Similaritatea efectelor nu atinge problema de fond: temeiurile pentru care se aplică regulile tutelei speciale diferă în cele două ipoteze, iar diferența de temei blochează analogia.

Chiar și dacă prima premisă ar fi acceptată (anume că *ope legis* a operat o instituire a unei măsuri de ocrotire a tutelei speciale plasată intermediar între interdicția judecătorească și decizia instanței care verifică vechea măsură de a menține persoana sub tutelă specială), doar din această premisă nu se poate infera că măsura de ocrotire a tutelei speciale, dispusă judiciar, ulterior verificării, constituie o prelungire a celei dintâi. Doar din faptul că două mecanisme juridice produc aceleași efecte nu putem concluziona că regulile unui mecanism se vor aplica celuilalt.

Astfel, chiar dacă unei persoane i se aplică *ope legis* regulile tutelei speciale, precum în cazul unei alte persoane căreia i se aplică *ope judicis* aceleași reguli, nu putem translata nici situația uneia cu a alteia, nici regulile de aplicat în primul caz cu cele de urmat în cel de-al doilea. Un exercițiu de imaginație: am identificat atât un interzis judecătoresc cât și prima persoană plasată judiciar sub tutelă specială în România: trebuie instanțele să reexamineze măsura de ocrotire în cazul amândurora în termen de 3 ani de la intrarea în vigoare a dispozițiilor specifice din Legea nr. 140/2022? Evident că nu, chiar dacă măsura de ocrotire ar presupune, atât pentru primul cât și pentru cel de-al doilea, producerea în concret a acelorași efecte juridice: numirea unui tutore, instituirea unui regim

de incapacitate de exercițiu specific tutelei speciale, drepturi subiective suplimentare specifice tutelei speciale etc.

Cauza și natura efectelor specifice ocrotirii diferă, iar acest lucru ar trebui să ne pună în gardă de fiecare dată când am dori să translatăm reguli de aplicat de la primul caz către cel de-al doilea și invers.

Pe de altă parte, există o a doua problemă, de ordin juridic: ar fi permisă analogia care restrânge drepturi subiective? Categoric nu, în temeiul art. 10 C.civ., conform căruia: „Legile care **derogă de la o dispoziție generală, care restrâng exercițiul unor drepturi civile** sau care prevăd sancțiuni civile se aplică numai în cazurile expres și limitativ prevăzute de lege."

Celui ocrotit i se recunoaște un drept subiectiv: de a-i înceta de drept măsura la expirarea unui termen pentru care e dispusă sau de a i se reamenaja/modifica ori prelungi măsura în urma unei reevaluări judiciare[52]. Cu cât e mai mică durata între potențialele reevaluări, cu atât dreptul său e mai extins și permite o dinamizare a sa. Cu cât intervalul de timp e mai mare, cu atât dreptul său poate fi, în concret, restrâns. Așadar, în lipsa unei prevederi legale privind durata măsurii pronunțate ca urmare a reexaminării, soluția nu se poate fonda pe o analogie, întrucât aceasta, derogând de la o normă generală – a unui maxim inițial de cinci ani, restrânge un drept al celui ocrotit de a i se aprecia utilitatea prelungirii ori de a-i înceta mai repede, prin ajungerea la termen, măsura deja pronunțată.

Fiind în prezența unei măsuri de tutelă specială la momentul verificării, prelungirea nu ar putea opera de o manieră specială, derogatorie, în temeiul legii? Singurele dispoziții legale identificate sunt cele din art. 168 alin. (3) C.civ. De aici se poate

52 Chiar dacă poate sesiza singur și solicita oricând ridicarea sau înlocuirea măsurii (Ioana Ursache, Antonia-Eleonora Constantin, Analiza de ansamblu a Legii nr. 140/2022 (I), p. 156), situația sa e mai bună ca cea a interzisului judecătoresc care putea doar vedea ridicată interdicția doar la cere.

deduce un răspuns categoric și negativ: legiuitorul stabilește doar pentru tutela specială pronunțată judiciar posibilitatea prelungirii, nu și pentru măsura interdicției judecătorești ce a continuat cu regulile tutelei speciale, în considerarea legii sau chiar ipoteza (dacă am admite-o) a unei tutele speciale instituite în temeiul legii, în continuarea măsurii interdicției judecătorești.

Calea legală prevăzută pentru verificarea vechilor măsuri de ocrotire permite doar ridicarea acestora ori instituirea uneia noi (denumită de legiuitor „înlocuire") — prelungirea măsurilor preexistente nu a fost reglementată[53].

Prelungirea presupune, prin definiție, existența unei măsuri anterior instituite de aceeași natură, altfel ar fi o modificare. În cazul de față, se poate prelungi o tutelă specială dispusă prin hotărâre judecătorească – întrucât s-a verificat, cu ocazia instituirii, un caz individual, conform regulilor cerute pentru instituirea tutelei speciale. Translatarea acestui mecanism către interdicția judecătorească (ce a funcționat cu regulile tutelei speciale de plin drept până la data verificării măsurii) nu îndeplinește această condiție, indiferent de efectele pe care le produce, în viața de zi cu zi, față de persoana ocrotită. Deci similaritatea unor situații nu permite amalgamarea regulilor de urmat pentru acestea acolo unde ele, situațiile, sunt normate distinct. Doar legiuitorul ar fi putut decide astfel și nu a făcut-o, deci nici instanțele nu o [pot/puteau] face[54].

53 A se vedea și: Cristian Paziuc, Interesul persoanei vulnerabile, p. 129 n. 28 și confuzia dintre instituirea și prelungirea măsurii – pe care autorul o surprinde și a cărei combatere o reia la p. 130.

54 În lipsa normelor stabilite de completul de recurs în interesul legii nr. 10/2026.

IV Durata de 15 ani *ab initio* — derogare nepermisă de la o garanție de drept substanțial

Regula instituirii măsurii tutelei speciale pentru un maxim inițial de cinci ani, urmată de posibilitatea prelungirii în termene de cinci sau cu cel mult 15 ani, nu este o formalitate procedurală, ci o garanție substanțială[55]. Ea nu își găsește explicativ sursa într-o rutină procedurală necesară instanțelor și nici nu e menită să degreveze instanțele de unele dosare incomode și cu mize mărunte din perspectiva unora[56]. Măsurile de ocrotire se dispun doar în interesul persoanelor ocrotite – ne spune legea – ca apoi să adauge:

> „Măsurile de ocrotire a majorului și deciziile cu privire la persoana sa asigură respectarea demnității, a drepturilor și libertăților acestuia, a voinței, nevoilor și preferințelor lui, precum și salvgardarea autonomiei sale.
> (4) Măsurile de ocrotire a majorului sunt dispuse pentru cel mai scurt termen posibil, numai în caz de necesitate, și sunt proporționale și individualizate în funcție de gradul de alterare a facultăților mintale, precum și de necesitățile persoanei ocrotite și circumstanțele în care aceasta se găsește.[57]"

Din acest regim decurge obligația instanței de revizuire periodică și de adaptare a măsurii la evoluția nevoilor celui ocrotit. Aplicarea directă a duratei de 15 ani *ab initio* nu e doar produsul unei analogii nevalide, ci o derogare de la această garanție — derogare care ar cere un temei legal explicit, o normă validă prin raportare la Constituția României, și care legislativ, nu

55 Asupra nelegalității unei hotărâri ce ar institui o măsură peste durata permisă de termenele legale [anterior soluției din Decizia RIL nr. 10/2026]: Ioana Ursache, Antonia-Eleonora Constantin, Analiza de ansamblu a Legii nr. 140/2022 (I), p. 161.

56 Căci pentru cei care necesită ocrotire, miza e enormă.

57 Art. 104 alin. (2)–(4) C.civ.

există în concret. O astfel de normă *de interpretare*, reieșită din Decizia nr. 10/2026 a completului pentru recursul în interesul legii al Înaltei Curți de Casație și Justiție va *intra în vigoare* la publicarea hotărârii în Monitorul Oficial. Respectă ea exigențele constituționale?

V. Viciul structural al raționamentului instanței de trimitere a întrebării prealabile

Raționamentul din sesizarea instanței de trimitere în dosarul de dezlegare al unei chestiuni de drept era însă format dintr-un lanț de concluzii intermediare. Acestea sprijineau și avansau raționamentul în trei trepte: aplicarea de plin drept este o instituire [i] de unde verificarea judiciară ar permite prelungirea [ii] de unde durata măsurii instituite cu ocazia verificării ar putea fi *ab initio* de 15 ani [iii]. Fiecare etapă depindea de cea anterioară. Cum prima este o premisă eludată, nu demonstrată, întregul lanț este lipsit de suport argumentativ. Etapele [ii] și [iii] nu conving doar pentru că analogia juridică nu poate fi reținută, deci pentru că sistemul de drept se opune, ci mai ales pentru că premisa care le susține nu a fost niciodată argumentată și nu stă în picioare, conform analizei deja prezentate în sec. **II**.

VI De ce opiniile ce susțin soluția de 15 ani, redate în hotărârea Colegiului de conducere al Curții de Apel Bacău, nu rezistă analizei

Prin Decizia nr. 10/2026 din 12 octombrie 2026[58], Înalta Curte de Casație și Justiție, în judecarea recursului în interesul legii promovat de Colegiul de conducere al Curții de Apel Bacău în care i s-a cerut să răspundă la următoarea întrebare

> „… în cadrul litigiilor având ca obiect reexaminarea măsurilor de punere sub interdicție, termenul maxim pentru care se poate dispune înlocuirea măsurii punerii sub interdicție cu măsura tutelei speciale este de 5 ani sau de 15 ani?"

a stabilit ca, la reexaminarea unei interdicții judecătorești, tutela specială să poată să fie instituită direct pe o durată de până la 15 ani atunci când instanța reține „caracterul permanent al deteriorării facultăților mintale ale persoanei ocrotite"[59]. Doar minuta hotărârii ÎCCJ e publică la data redactării acestor observații, decizia – împreună cu considerentele acesteia – nu a fost încă publicată.

Hotărârea nr. 13 din 16 apr. 2026 a Colegiului de conducere al Curții de Apel Bacău e publică și conține argumente în sprijinul ambelor opinii (cinci ani vs cincisprezece ani)[60] ce au determinat

58 ÎCCJ: RIL, dec. nr. 10 din 12 oct. 2026.

59 *Ibid.* La data redactării, decizia nu era publicată în Monitorul Oficial.

60 Rezultă din actul de sesizare al Înaltei Curți de Casație și Justiție că exista, într-adevăr, o practică neunitară, dar majoritatea hotărârilor erau în sensul termenului de cinci ani. (CA Bacău: Colegiul, hot. nr. 13 din 16 apr. 2026, p. 10-14, online: https://www.iccj.ro/wp-content/uploads/2026/06/sesizare-ril-dos.1114-1-2026.pdf↗).

practica neunitară[61].

În textul hotărârii Colegiului de conducere al Curții de Apel Bacău, cea care a declanșat recursul în interesul legii[62], regăsim și pasajele care explicitează argumentele pentru termenul de 15 ani. Le sintetizăm și le reformulăm ca cele mai puternice teze, fără a ține cont de nuanțele de exprimare. Dacă vom atrage aderența cititorilor la acestea, dacă aceştia vor spune: da, acesta este adevăratul motiv pentru…, vom putea apoi să le arătăm de ce nu le acceptăm și să îi lăsăm să decidă singuri. Redăm astfel argumentele însă prezentate sub formă de premise și concluzii.

A Argumentul adaptării la noua reglementare

P1 Procedura de reexaminare urmărește adaptarea celor sub interdicție la noile măsuri de ocrotire.
P2 Legea îi asimilează, printr-o ficțiune deplină, până la reexaminare, cu persoane cu privire la care a fost instituită tutela specială.
P3 Asimilarea operează în temeiul legii, fără a mai fi necesară o hotărâre judecătorească.[63]

C Reexaminarea doar adaptează măsura la noul sistem; ea nu presupune reluarea etapei primei instituiri, cu limita ei de cinci ani.

Opinia favorabilă termenului de 15 ani pornește de la scopul reexaminării: art. 20 din Legea nr. 140/2022 urmărește „adaptarea situației juridice a persoanelor aflate sub interdicție judecătorească la noul sistem de ocrotire reglementat de Codul

61 CA Bacău: Colegiul, hot. nr. 13 din 16 apr. 2026. Documentul e important și pentru cei care vor să vadă care au fost hotărârile menționate în adresele Curților de Apel ce au semnalat pozițiile instanțelor din circumscripțiile acestora.

62 *Ibid.*, p. 8-10, prin care a fost sesizată Înalta Curte de Casație și Justiție cu soluționarea recursului în interesul legii (dosar nr. 1114/1/2026).

63 *Ibid.*, p. 8-9.

civil”[64]. Premisa e corectă. Concluzia – că adaptarea i-ar scuti pe cei sub interdicție de etapa primei instituiri, cu rigorile și garanțiile substanțiale și procedurale impuse de legea nouă – nu.

A adapta o situație la noul sistem înseamnă a o supune noilor norme. Între ele se află și cea după care tutela specială se instituie pentru cel mult cinci ani (art. 168 alin. (3) C.civ.). Adaptarea nu poate servi tocmai pentru a sări peste etapa pe care noul sistem o impune oricărei prime instituiri, decât dacă o prevede legiuitorul. O asemenea adaptare, precum cea propusă de cei care au promovat soluția termenului de 15 ani discriminează între persoane aflate în situații similare, unora le asigură o reverificare la cinci ani de la instituire (celor pentru care tutela specială se instituie după intrarea în vigoare a Legii nr. 140/2022), în timp ce celor care au fost plasați sub fostul regim de ocrotire, le asigură o reverificare tardivă – abia după 15 ani de la reexaminare, adică după un interval de trei ori mai lung.

Cele două parcursuri – (a) interdicție, urmată de un regim intermediar, apoi de reexaminare și apoi de o tutelă specială de 15 ani, și (b) tutelă specială de maximum cinci ani, urmată de reverificare și apoi de o prelungire de 15 ani – nu sunt deloc echivalente întrucât prima măsură, a interdicției, s-a reținut sub cu totul alte cerințe probatorii și pentru motive ce nu sunt decât aparent similare. Regimul intermediar a funcționat pentru a acoperi un interval necesar reexaminării, nicidecum ca o tutelă specială veritabilă – nefiind pronunțat de un judecător – așa cum am arătat deja *supra*, sec. **II**.

Raportat însă la natura ficțiunii – observăm că Hotărârea nr. 13/2026 a Colegiului de conducere al Curții de Apel Bacău citează corect textul art. 20 alin. (3) al Legii nr. 140/2022; [65] [asimilați […] în limita stării și capacității lor]. Cu toate acestea, argumentul pe care îl redă e nesănătos întrucât extinde

64 *Ibid.*, p. 8.
65 *Ibid.*, p. 6, 9

asimilarea prin atribuirea caracterului deplin. Am făcut deja comparația între alin. (1) și (3) al art. 20 din Legea nr. 140/2022[66]. Asupra precarității temporale a ficțiunii revenim mai jos, la argumentul lipsei de fundament.

Aceste observații ne conduc la argumentul central al celor care consideră că măsura se poate *institui* direct pe o durată de 15 ani.

B Argumentul asimilării

Cel mai puternic argument e cel al faptului că instanța, în procedura reexaminării, are în față o persoană care e deja sub tutelă specială. Îl vom denumi argumentul asimilării.

P1 Prin efectul legii, în baza unei ficțiuni, interzișii judecătorești sunt deja sub regimul de ocrotire al tutelei speciale.[67]
P2 Tutela specială (care se aplică în cazul lor prin efectul legii) este asimilată celei instituite prin hotărâre judecătorească [implicit, din premisa a doua a argumentului anterior].
P3 Termenul „înlocuire", din lege, trebuie citit în contextul acestei asimilări ca reprezentând o prelungire.

C La reexaminare, instanța nu instituie măsura, ci o prelungește pe cea deja existentă dacă găsește necesară menținerea sa.

De unde decurge:

P1 Prelungirea se poate dispune, în cazul tutelei speciale, pe un termen maxim de 15 ani dacă deteriorarea e permanentă.[68]
P2 La reexaminare, instanța nu instituie măsura, ci o prelungește pe cea deja existentă dacă găsește necesară menținerea sa.

C Dacă deteriorarea e permanentă, se poate aplica termenul maximal de 15 ani cu ocazia reexaminării întrucât hotărârea instanței prelungește o tutelă specială preexistentă.

66 *Supra*, sec. **II**.
67 CA Bacău: Colegiul, hot. nr. 13 din 16 apr. 2026, p. 2, 9.
68 Art. 168 alin. (3) C.civ.

Am arătat deja că premisa primului raționament tratat aici e neîntemeiată de vreme ce asimilarea cu cei sub tutelă specială nu este deplină, ci parțială, ea vizează doar asigurarea unui regim tranzitoriu în ceea ce privește capacitatea și starea lor[69]. Nici capacitatea și nici starea nu acoperă regulile aferente duratei și verificării periodice a măsurilor. Trimitem la cele scrise deja [70].

Totodată, un semn al incompletitudinii regimului tranzitoriu e dat și de regula reinstituirii tutorilor în cazul în care, ca urmare a reexaminării se decide înlocuirea măsurii interdicției judecătorești. Hotărârea Colegiului de conducere al Curții de Apel Bacău redă textul, dar opinia favorabilă termenului de 15 ani nu îl invocă[71]. Îl examinăm pentru că, la prima vedere, ar putea sprijini ideea de continuitate: în cazul înlocuirii, persoanele care exercită funcția de tutore „vor fi menținute de către instanța de tutelă în această calitate"[72].

Credem că textul sprijină soluția contrară, de care am încercat să convingem. Legea e nevoită să afirme expres că instanța îi va menține în calitate de tutore pe vechii tutori tocmai pentru că hotărârea judecătorească care le conferea inițial funcția nu va mai produce efecte. Dacă tutela specială instituită judiciar ar veni în prelungirea unei măsuri instituită *ope legis*, ar continua pur și simplu; menținerea tutorelui ar decurge de la sine, iar textul ar fi superfluu. Acest lucru se exprimă, prin comparație, la art. 20 alin. (5) al Legii nr. 140/2022 unde se arată că pe durata interdicției judecătorești ce funcționează sub regulile parțiale ale tutelei

69 Limita „stării și capacității" a fost invocată și de a doua orientare reținută în ÎCCJ: HP, dec. nr. 83 din 22 iun. 2026, ¶ 44.

70 V. sec. **II** și **III**.

71 CA Bacău: Colegiul, hot. nr. 13 din 16 apr. 2026, p. 7.

72 Art. 38 L nr. 24/2000, *Lege privind normele de tehnică legislativă pentru elaborarea actelor normative*, {repub. în vigoare din: 21 apr. 2010}, în: M.Of. nr. 260 din 21 apr. 2010, online: Consiliul legislativ [distrib.], http://86.105.216.122:83/mofsweb/2010/0260.pdf↗: „În redactarea actului normativ, de regulă, verbele se utilizează la timpul prezent, forma afirmativă, pentru a se accentua caracterul imperativ al dispoziției respective."

speciale, foștii tutori „își exercită funcția" în conformitate cu noile prevederi – anume li se recunoaște o funcție preexistentă.

Totodată am arătat că nu poate fi prelungită decât o măsură de aceeași natură. Că alegerea terminologică a legiuitorului nu e la întâmplare, că acolo unde a dorit, a arătat că are proprietatea termenilor și a folosit expres, în cuprinsul legii, termenul de *prelungire*, așa cum în art. 20 alin. (2) din Legea nr. 140/2022 îl folosește pe cel de *înlocuire*.

Un exercițiu de imaginație arată unde ar putea duce ideea că ficțiunea din art. 20 alin. (3) din Legea nr. 140/2022 e o tutelă specială veritabilă: la o măsură de ocrotire impusă de legiuitor, fără un control judiciar. Adăugăm: dacă legiuitorul ar putea să plaseze direct în temeiul legii, de mâine, să zicem, pe toți cei care au pierdut un proces civil în ultimul an, sub o măsură de așa-zisă ocrotire, fără vreun control judiciar prealabil, fără administrarea de probe și posibilitatea persoanei de a se opune ori de a se adresa instanței pentru a o contesta, am avea o problemă de constituționalitate și nu numai. O măsură de ocrotire generală, universală, dispusă direct – în temeiul legii – ar institui un regim mai greu de acceptat decât cel dispus în contextul vechii interdicții judecătorești. Aceasta întrucât nu doar că nu ar îndeplini standardele actuale, dar nici măcar pe cele ale vechii interdicții judecătorești. Aceasta din urmă impunea asigurarea unei verificări individualizate de un judecător, cu participarea obligatorie a procurorului, iar hotărârea prin care era dispusă era supusă unei căi de atac. Aceste minime garanții nu se regăsesc în măsura din exercițiul de imaginație propus.

Dacă legiuitorul a schimbat regimul juridic în materie de stare și capacitate a persoanei pentru interzișii judecătorești a făcut-o pentru că aceștia fuseseră deja subiecți ai unei măsuri judiciare, însă aceasta rămâne interdicția judecătorească și la data reexaminării când ori e ridicată, ori e *înlocuită*. Doar regulile sub care funcționează, de la intrarea în vigoare a legii până la

data rămânerii definitive a hotărârii de reexaminare sunt în parte modificate din considerente de ordin tranzitoriu.

Hotărârea nr. 13/2026 a Colegiului de conducere al Curții de Apel Bacău descrie reexaminarea ca o verificare a faptului dacă măsura „trebuie menținută, modificată sau ridicată" și admite, în același loc, că art. 20 alin. (2) lit. a) din Legea nr. 140/2022 „folosește noțiunea de înlocuire"[73]. Legea nu permite însă decât două soluții: **înlocuirea** interdicției cu una dintre noile măsuri **sau ridicarea** ei (v. *supra*, pct. **II**. „Menținută", „modificată", „prelungită" nu se numără printre ele: sunt imprecizii ale practicii și distorsionări terminologice. Acolo unde legea a permis prelungirea, legiuitorul a numit-o expres, e.g. în art. 168 alin. (3); 902 alin. (2) pct. 1) C.civ etc.

C Argumentul creării celui mai mic disconfort

P1 Scopul instituirii tutelei speciale e ca persoana să fie cel mai eficient ocrotită.
P2 Instanța poate verifica caracterul permanentei deteriorări a facultăților mintale la momentul reexaminării măsurii.
P3 Dezideratul ocrotirii persoanei vulnerabile impune ca măsura tutelei să fie **instituită** pe o durată cât mai îndelungată[74]
P4 Durata îndelungată e menită să nu genereze un disconfort suplimentar și inutil prin reluarea procedurii după 5 ani.

C Tutela specială, pentru a ocroti eficient, trebuie instituită pentru cea mai lungă perioadă posibilă pentru a nu genera un disconfort suplimentar și inutil.

Cine a stabilit că dezideratul ocrotirii e să fii ocrotit fără verificări periodice pe o durată cât mai îndelungată?

73 CA Bacău: Colegiul, hot. nr. 13 din 16 apr. 2026, p. 9.
74 *Ibid.*

Legea actuală? Nu.[75] Dacă disconfortul ar fi motivul pentru care măsura ar trebui *prelungită* pentru 15 ani în loc de un maximum de cinci ani, nu a fost oare acesta deja avut în vedere de legiuitor? În spatele disconfortului invocat citim un apel la umanitate. Dus până la capăt, un asemenea apel ar comanda reducerea la minimum a contactului cu judecătorul: ar fi inuman să îi aduci în instanță atât de des! Nu suntem atunci în prezența unei dezumanizări a actului de justiție dacă admitem aceste idei? Nu tocmai ascultarea persoanei e o dovadă de umanitate a sistemului juridic?

Legiuitorul a avut aceste aspecte în vedere și a decis mai multe mecanisme de evitare a disconfortului: particularizarea regulilor de audiere[76] și instituirea expresă a unei excepții de la audiere cu ocazia prelungirii măsurii de ocrotire peste cinci ani.[77] Disconfortul nu a fost așadar omis, ci s-a decis reglementarea diferită a contactului cu un judecător ca revers la posibilitatea

75 Art. 104 alin. (4) C.civ.:
„Măsurile de ocrotire a majorului sunt dispuse pentru cel mai scurt termen posibil…"

76 Art. 940, alin. (3–4) C.proc.civ.:
„(3) La termenul de judecată, instanța este obligată să îl asculte, în camera de consiliu, pe cel a cărui punere sub ocrotire este cerută, punându-i și întrebări pentru a constata necesitatea și oportunitatea instituirii unei măsuri de ocrotire, precum și opinia sa […]. Dacă este în interesul celui a cărui punere sub ocrotire este cerută, acesta va fi ascultat la locuința sa, acolo unde este îngrijit sau în alt loc apreciat de instanță ca fiind potrivit.
(4) La ascultarea celui a cărui ocrotire se solicită poate fi de față o persoană de încredere."

77 Art. 940, alin. (5) C.proc.civ.:
„Prin excepție, prelungirea măsurii tutelei speciale pentru o durată mai mare de 5 ani se poate dispune fără ascultarea persoanei ocrotite dacă în raportul medical se menționează că ascultarea sa este de natură să aducă atingere stării ei de sănătate sau aceasta nu este în măsură să își exprime voința."

78 Camera Deputaților: Comisia juridică de disciplină și imunități, Pl-x nr. 131/2022, *Proiect de Lege privind unele măsuri de ocrotire pentru*

[refuzată de altfel în procesul legislativ [78]] de a-l evita prin măsuri cu o durată mai îndelungată – chiar nelimitată.

Vedem cum soluțiile legiuitorului în înlăturarea disconfortului – văzut ca inutil, superfluu – există și sunt exprese. Totodată, că acesta a dispus deja ca una din soluții să vizeze doar prelungirea măsurii: recomandări explicite reieșite din raportul medical în cazul prelungirii măsurilor pentru o durată mai mare de cinci ani fără ascultarea beneficiarului măsurii. Urmează ca cineva să susțină că, întrucât prelungirea și instituirea sunt sinonime [ceea ce evident nu e adevărat], lipsa ascultării ar putea fi translatată și cazurilor de instituire. Bizarul asimilării terminologice propus de susținătorii tezei termenului de 15 ani e în sine de observat. Alături de intenția clară a legiuitorului de a adresa disconfortul cu măsuri distincte adresate atât ipotezei instituirii și prelungirii (cum se va realiza ascultarea) cât și doar prelungirii măsurii tutelei speciale (în condiții expecționale).

Pusă în fața acestei decizii politice, în Camera Deputaților, *Comisia juridică, de disciplină și imunități*, care a respins amendamentele ce doreau nu o perioadă mai lungă de timp, ci chiar pronunțarea pe perioadă nedeterminată a măsurilor în anumite contexte, nu a schimbat în niciun fel forma actualului art. 20 al Legii nr. 140/2022 [79] așa cum acesta a fost adoptat de Senat. [80] Legiuitorul a cunoscut, așadar, problema disconfortului

persoanele cu dizabilități intelectuale și psihosociale – Raportul nr. 4 c-13/217, p. 30-31, 144-145, online: https://www.cdep.ro/comisii/juridica/pdf/2022/rp131.pdf↗. Comisia juridică, de disciplină și imunități a fost autorul amendamentului care a majorat perioada prelungirii măsurii de la 10 la 15 ani [fără motivare]. Totodată a fost cea care a refuzat apelul la umanitate. În a doua anexă a raportului sunt de evidențiat amendamentele de la 2 la 4 care, în justificarea disconfortului sau a cheltuielilor ocazionate, ar fi dorit ca măsura să fie nu doar mai îndelungată, ci permanentă în anumite cazuri.

79 În proiect, fost art 21 al acestuia.

80 Camera Deputaților: Comisia juridică de disciplină și imunități, Raportul nr. 4c-13/217, p. 133-136.

și a lăsat neschimbat regimul reexaminării: nu a prevăzut pentru foștii interzișii o durată aparte.

În fine, un argument, fie el și teleologic, nu poate înlătura soluția pe care legiuitorul a dat-o chiar problemei invocate acolo unde lucrurile sunt clare. Îndrumările date de Curtea Constituțională legiuitorului și pe care legea le transpune sunt în același sens (v. *supra*, sec. **I**). Hotărârea Colegiului de conducere al Curții de Apel Bacău însăși citează paragraful 40 din Decizia Curții Constituționale nr. 601/2020: termenele trebuie să fie „fixe, prestabilite, ușor cuantificabile, suple și fără a avea o durată excesivă”[81].

D Argumentul lipsei de fundament al unei instituiri raportat la faptul că persoana a fost deja sub o măsură de ocrotire

P1 Articolul 20 alin. (3) din Legea 140/2022 are caracter tranzitoriu și „consacră existența anterioară a tutelei speciale” [instituită prin lege].
P2 Instanțele au analizat situația medicală a vechilor interzișii și au decis astfel instituirea interdicției judecătorești.
P3 Pentru o perioadă anterioară a existat deja o măsură de ocrotire.
P4 Garanția celor cinci ani privește doar o primă instituire [implicit].

C Măsura dispusă cu ocazia reexaminării nu e o primă instituire a tutelei speciale,[82] deci dispunerea măsurii doar pe cinci ani e „lipsită de fundament”.

E oare asimilarea interdicției judecătorești cu tutela specială fondată? Interdicția judecătorească nu presupunea verificări periodice și nici prelungiri. La instituirea interdicției nu se realizau aceleași verificări precum în cazul actualei măsuri de

81 CCR, dec. nr. 601 din 16 iul. 2020, ¶ 40, *apud* CA Bacău: Colegiul, hot. nr. 13 din 16 apr. 2026, p. 15.
82 CA Bacău: Colegiul, hot. nr. 13 din 16 apr. 2026, p. 9-10

ocrotire. Mai mult, legiuitorul arată o durată limitată a asimilării. Persoanele aflate sub interdicție se consideră sub tutelă specială „până la rămânerea definitivă a hotărârilor pronunțate potrivit alin. (2)[83]". *Ficțiunea* încetează deci exact în momentul în care hotărârea de reexaminare va produce efecte. Ea nu poate califica hotărârea care îi pune capăt în sensul că acea hotărâre a fost de prelungire a măsurii pe care ficțiunea a susținut-o. Totodată, o nouă hotărâre – de instituire a tutelei speciale în locul interdicției judecătorești – nu poate prelungi o stare care, prin voința legii, există doar până la acea hotărâre.

Analiza argumentului invită la o dilemă: **(i)** fie suntem în prezența unui echivoc, cele două măsuri [cea de dinainte de reexaminare și tutela specială pronunțată cu această ocazie], deși sunt denumite identic, nu se supun aceluiași regim juridic, și atunci argumentul cade, întrucât concluzia nu mai e despre ce se susține în premisă, **(ii)** fie suntem în prezența unui argument unde prima premisă și concluzia folosesc același sens al termenului, așadar argumentul e circular și nu dovedește nimic, întrucât premisa nu e demonstrată. Am arătat, de altfel, că ea e și falsă în drept (v. *supra*, pct. **II**).

În fine, mai rămâne de semnalat o alunecare de la gen la specie și invers. Proprietățile unei specii [tutela specială] sunt proiectate asupra genului [orice formă de măsură de ocrotire]. Nu orice măsură de ocrotire se supune regulilor tutelei speciale. O interdicție judecătorească dispusă fără termen nu poate fi prelungită conform regulilor tutelei speciale, de aceea ea fie se ridică, fie se înlocuiește și acest lucru e deja, în fond, o dispoziție a legiuitorului.

Observăm și că o durată de cinci ani ar fi „lipsită de fundament, atât timp cât anterior s-a analizat situația medicală a persoanei ocrotite și s-a reținut necesitatea punerii sub interdicție"[84].

83 Art. 20 alin. (3) L 140/2022.

84 CA Bacău: Colegiul, hot. nr. 13 din 16 apr. 2026, p. 9.

Ceea ce s-a analizat atunci era însă altceva, după alt standard. Vechiul art. 164 alin. (1) C.civ. cerea lipsa discernământului „din cauza alienației ori debilității mintale" așa cum aceasta era înțeleasă în considerarea Legii nr. 71/2011[85]. Textul, actualmente în vigoare, se referă la majorul care nu se poate îngriji de interesele sale din cauza „unei deteriorări a facultăților mintale, temporare sau permanente, parțiale sau totale, stabilite în urma evaluării medicale și psihosociale" și cere ca măsura să fie „necesară pentru exercitarea capacității sale civile, în condiții de egalitate cu celelalte persoane"[86]. Interdicția judecătorească nu s-a pronunțat asupra permanenței. Nici nu avea de ce: măsura era fără termen și dura „până la încetarea cauzelor care au provocat-o", așa cum a reținut Curtea Constituțională[87]. De caracterul temporar sau permanent depinde însă, acum, durata măsurilor de ocrotire.

Aceeași opinie admite, de altfel, că permanența deteriorării este un „aspect ce poate fi verificat în mod nemijlocit de către instanța de judecată cu ocazia soluționării cererii de reexaminare"[88]. Iar Decizia nr. 10/2026 condiționează posibilitatea dispunerii măsurii pe durata de 15 ani tocmai de constatarea acestui caracter permanent. Constatarea se face deci acum, la reexaminare, după standardul nou. Dar, o evaluare pentru prima oară a unui element de fapt, după criterii noi, presupune o măsură nouă. O măsură nouă se instituie, nu e o

85 Art. 164 alin. (1) C.civ., în forma anterioară Legii nr. 140/2022, astfel cum este redat în CA Bacău: Colegiul, hot. nr. 13 din 16 apr. 2026, p. 15. „… prin expresiile alienație mintală sau debilitate mintală se înțelege o boală psihică ori un handicap psihic ce determină incompetența psihică a persoanei de a acționa critic și predictiv privind consecințele social-juridice care pot decurge din exercitarea drepturilor și obligațiilor civile." arăta art. 211 din Legea nr. 71/2011 în forma sa inițială.

86 Art. 164 alin. (1) C.civ., în forma în vigoare.

87 CCR, dec. nr. 601 din 16 iul. 2020, ¶ 40, redat și în CA Bacău: Colegiul, hot. nr. 13 din 16 apr. 2026, p. 15.

88 CA Bacău: Colegiul, hot. nr. 13 din 16 apr. 2026, p. 9.

simplă prelungire a unei măsuri preexistente, întrucât cele două nu au fost apreciate după aceleași criterii. Iar la instituire, chiar când permanența este evidentă, art. 168 alin. (3) C.civ. nu permite pronunțarea unei măsuri al căror efecte să dureze mai mult de cinci ani. Am arătat deja de ce: abia după un prim termen există elemente care să susțină o constatare temeinică a permanenței, conform noilor standarde și proceduri de evaluare (v. *supra*, sec. **I**).

E Argumentul reexaminării ca revizuire periodică

P1 Interzisul judecătoresc este o persoană care a stat sub o măsură de ocrotire.
P2 Garanția celei mai scurte perioade de timp servește revizuirii periodice a măsurii [implicit].
P3 Verificarea cu ocazia reexaminării este de natură să asigure efectiv garanția dreptului persoanei la revizuirea periodică a măsurii de ocrotire.[89]

C Garanția e satisfăcută; în cazul reexaminării nu trebuie aplicată cea mai scurtă perioadă de timp.

Dacă ajungem la lectura textului de lege[90] în sensul că la reexaminare instanțele pot *doar* ridica o măsură veche sau institui o măsură nouă, nu să prelungească o măsură preexistentă, mai putem afirma că la instituirea unei măsuri se valorifică dreptul persoanei la revizuirea periodică? Nu e oare logic ca revizuirea periodică să funcționeaze doar în cadrul unei anumite măsuri [tutelă specială, consiliere judiciară] după ce aceasta a fost instituită?

Distincția ce trebuie făcută e între revizuirea periodică, ce operează în interiorul aceleiași măsuri, și succesiunea de măsuri de ocrotire de-a lungul vieții unei persoane. Reexaminarea nu e o

89 *Ibid.*, p. 9-10.
90 Art. 20 alin. (2) L 140/2022.

revizuire periodică: ea fie pune capăt interdicției, fie o înlocuiește cu o măsură nouă. Și sub vechea interdicție se putea admite că persoanei i se putea ridica măsura la cerere și, ulterior, să i se instituie din nou. Noua instituire nu era, însă, o expresie a vreunui drept la revizuire periodică, ci doar cea a dreptului la acces la justiție.

Cât despre perioada de aplicare a regulilor tutelei speciale ca ficțiune, de la data intrării în vigoare a legii și până la reexaminare, observăm că aceasta nu a curs sub un termen. A curs fără niciun control al proporționalității, adică exact cu defectul pentru care interdicția a fost declarată neconstituțională. A o socoti drept un prim termen care acum e prelungit, înseamnă a transforma lipsa de garanții sub care aceasta este avută acum în vedere într-un temei pentru a înlătura garanția însăși a celui mai scurt termen posibil[91]

Rămâne un paradox. Potrivit celor ce susțin termenul maxim de 15 ani, fostul interzis poate *beneficia* de o tutelă specială pe o durată de trei ori mai lungă decât cea pentru care aceasta este instituită pentru întâia oară după data intrării în vigoare a legii. Abandonul interzisului și lipsa de interes pentru situația sa sunt acum justificate tocmai prin apelul la un trecut de care nu poate fi despărțit. Interdicția sa, pe care Curtea Constituțională a găsit-o ca fiind lipsită de garanții, ultraactivează impropriu spus, iar soluția tutelei speciale instituite pentru întâia oară pe un maxim de 15 ani îi aduce un ultim omagiu.

91 Art. 104 alin. (4) C.civ.

Concluzie

Din toate aceste considerente, am fost și rămânem și în continuare împotriva posibilității instanțelor care reexaminează vechile măsuri ale interdicției judecătorești de a putea dispune, în continuarea acestora, o tutelă specială pentru altceva decât durata maximă a unei prime instituiri, deci împotriva aplicării (prin analogie) a termenului maximal stabilit de legiuitor pentru prelungirea unei asemenea măsuri instituite *ab origine* judiciar.

Am arătat că art. 20 alin. (3) din Legea nr. 140/2022 îi asimilează pe interzișii judecătorești cu cei sub tutelă specială doar din perspectiva stării și capacității lor, nu și a măsurii sub care se află, legea neplasându-i ea însăși sub o nouă măsură de protecție (sec. **II**). La reexaminare, legea permite doar înlocuirea sau ridicarea măsurii interdicției judecătorești și arată că regimul tranzitoriu încetează la momentul rămânerii definitive a hotărârii de reexaminare. Nu se poate prelungi ceea ce nu are aceeași natură, iar reexaminarea nu prelungește nimic: nici vechea interdicție, nici regimul tranzitoriu, legal al asimilării parțiale a interzișilor cu cei sub tutelă specială (sec. **III**). Totodată, o analogie care ar extinde regimul tranzitoriu și l-ar considera plenar, ar restrânge dreptul celui ocrotit la revizuirea măsurii sale, iar art. 10 C.civ. interzice o asemenea analogie (sec. **III**). Nu în ultimul rând, caracterul permanent al deteriorării, ce nu a fost niciodată constatat după vechiul standard, se constată pentru întâia oară la data reexaminării. Măsura dispusă cu acest prilej e nouă, iar o măsură nou dispusă nu se poate institui pe o durată mai lungă de cinci ani[92] (sec. **I** și **VI**), nici dacă deteriorarea e constatată ca permanentă cu ocazia reexaminării.

92 Art. 168 alin. (3) C.civ.

Regula duratei de maximum cinci ani cu ocazia instituirii, precum și cea care impune un maximum de 15 ani cu ocazia prelungirii nu sunt întâmplătoare. Primul termen are ca scop proba modului în care măsura dispusă funcționează pentru cel sub tutelă specială. După expirarea acestuia, în urma unei noi evaluări medicale și psihosociale, pot exista probe temeinice că deteriorarea e permanentă, iar art. 168 alin. (3) C.civ. permite atunci prelungirea pe cel mult 15 ani (sec. **I**). Exigența e desprinsă din considerentele 39–45 ale Deciziei Curții Constituționale nr. 601 din 16 iulie 2020[93] și din art. 12 pct. 4 al Convenției ONU cu privire la drepturile persoanelor cu dizabilități[94]: măsura se aplică pentru cea mai scurtă perioadă posibilă și se supune revizuirii periodice. O soluție contrară s-ar opune acestor criterii.

De la publicarea în Monitorul Oficial a deciziei completului pentru soluționarea recursului în interesul legii ce stabilește contrariul, vom fi însă în prezența unei norme obligatorii.

Obligativitatea interpretării nu echivalează însă cu lipsa de rigoare a criticii. Acum, epigraful pe care l-am ales în deschidere își găsește și el o dezlegare: oricât de sănătoase ar fi argumentele autorilor ce scriu despre drept, ele nu produc legea. Și nu scriem cu regret aceste rânduri, ci cu înțelegerea rolului pe care îl avem în întregul fenomen juridic, cu speranța că cei care vor putea modifica legea vor înțelege că există suficiente temeiuri să o facă și o vor face.

Judecătorilor care vor avea de judecat asemenea reexaminări le cade pe umeri cea mai grea sarcină: având în vedere gravitatea soluției de urmat, vor trebui să judece cu cea mai acută atenție

93 CCR, dec. nr. 601 din 16 iul. 2020.

94 L nr. 221/2010, *Lege pentru ratificarea Convenției privind drepturile persoanelor cu dizabilități, adoptată la New York de Adunarea Generală a Organizației Națiunilor Unite la 13 decembrie 2006, deschisă spre semnare la 30 martie 2007 și semnată de România la 26 septembrie 2007*, {în vigoare din: 29 nov. 2010}, în: M.Of. nr. 792 din 26 nov. 2010, online: Consiliul Legislativ [distrib.], http://86.105.216.122:83/mofsweb/2010/0792.pdf↗.

atât prezența caracterului permanent al afectării facultăților mintale, cât și posibilitatea de a adapta măsura tutelei speciale astfel instituită.

Decizia ÎCCJ: RIL nr. 10/2026 fixează un maxim, nu o durată obligatoriu de urmat. Un poate, nu un trebuie. Ea permite o tutelă specială instituită cu ocazia reexaminării pe o perioadă de 15 ani, nicidecum nu o poate impune ori solicita. Judecătorii care vor institui tutele speciale pe o durată mai scurtă nu vor încălca decizia ÎCCJ și nu li se vor casa hotărârile pentru că nu respectă termenul maxim de 15 ani. Tuturor însă, art. 104 C.civ. indică ca măsurile să se instituie „pentru cel mai scurt termen posibil". Cei care vor dispune măsura pe 15 ani vor trebui să motiveze în concret de ce un termen mai scurt nu a fost posibil, nu doar să invoce decizia ÎCCJ care le permite să o facă.

Sperăm că am arătat că judecătorii au tot temeiul să procedeze în sensul instituirii tutelei speciale pe o durată de maximum cinci ani, întrucât nu rezolvă o simplă problemă de drept, ci poate cea mai mare problemă juridică cu care se confruntă persoanele în cauză.

Bibliografie

Jurisprudență

CA Bacău: Colegiul, hot. nr. 13 din 16 apr. 2026, online: https://www.iccj.ro/wp-content/uploads/2026/06/sesizare-ril-dos.1114-1-2026.pdf↗.

CCR, dec. nr. 601 din 16 iul. 2020, M.Of. nr. 88 din 27 ian. 2021.

ÎCCJ: HP, dec. nr. 83 din 22 iun. 2026, M.of. nr. 791 din 17 sept. 2026, online: https://www.iccj.ro/2026/09/18/decizia-nr-83-din-22-iunie-2026-2/↗.
ÎCCJ: RIL, dec. nr. 10 din 12 oct. 2026, [minută], online: https://www.iccj.ro/2026/10/12/minuta-deciziei-nr-10-din-12-octombrie-2026/↗.

Monografii

Frențiu Gabriela-Cristina, *Reconfigurarea normelor de drept procesual civil în materia dispunerii, prelungirii, înlocuirii și ridicării măsurilor de ocrotire*, în: *Ocrotirea majorului. Reforma legislativă realizată prin Legea nr. 140/2022*, Constantinovici Rodica [coord.], Solomon, București, 2023, p. 212-259.
Noguéro David, *Vulnérabilité et aptitude en France*, în: *La vulnérabilité: Journées québécoises Montréal et Ottawa*, Travaux de l'Association Henri Capitant, nr. 68, Association Henri Capitant [coord.col.], Bruylant; LB2V, Bruxelles, Paris, 2020, p. 173-213.
Venchiarutti Angelo, *Vulnérabilité et aptitude en Italie*, în: *La vulnérabilité: Journées québécoises Montréal et Ottawa*, Travaux de l'Association Henri Capitant, Association Henri Capitant [coord.col.], Bruylant; LB2V, Bruxelles, Paris, 2020, p. 215-226.

Articole, articole de revistă

Bodoaşcă Teodor, Despre dreptul de vot al persoanelor puse sub interdicție judecătorească sau care beneficiază de consiliere judiciară ori tutelă specială, în: *Revista Universul Juridic*, (2024), nr. 11, p. 26-32, online: HeinOnline [distrib.], https://access.heinonline.

com/HOL/Page?handle=hein.journals/univjurid2024&id=1710↗.

Căileanu Sergiu, Reprezentantul persoanei cu deficiențe intelectuale și psihosociale, în: *Analele Universității de Vest din Timișoara. Seria drept*, (2024), Special Issue, p. 56-60, online: HeinOnline [distrib.], https://access.heinonline.com/HOL/Page?handle=hein.journals/autimis2024&id=444↗.

Cojocariu Lăcrămioara-Ionela, Asistența pentru încheierea actelor juridice, măsură insolită de protecție a persoanei fizice majore care suferă de dizabilități intelectuale sau psihosociale, în: *Revista română de executare silită*, (2023), nr. 4, p. 88-103, online: HeinOnline [distrib.], https://access.heinonline.com/HOL/Page?handle=hein.journals/romjo2023&id=634↗.

Diaconescu Șerban, Considerații asupra proiectului pentru modificarea și completarea Legii nr. 287/2009 privind Codul civil, a Legii nr.134/2010 privind Codul de procedură civilă, precum și a altor acte normative în materia protecției persoanelor cu dizabilități, în: *Studia Universitatis Babeș-Bolyai Iurisprudentia*, vol. LXVI, nr. 2, p. 53-91, online: https://doi.org/10.24193/SUBBiur.66(2021).2.2↗.

Drăghici Cristian, Protection of Vulnerable Individuals in the Light of the Amendments to the Civil Procedure Law, în: *International Conference Education and Creativity for a Knowledge-Based Society*, p. 5-9, online: HeinOnline [distrib.], https://access.heinonline.com/HOL/Page?handle=hein.journals/icedvtykbs2022&id=5↗.

Jorea Dorin, Reprezentantul bolnavului mintal, în: *Analele Universității de Vest din Timișoara. Seria drept*, (2024), special, p. 46-55, online: HeinOnline [distrib.],

https://access.heinonline.com/HOL/Page?handle=hein.journals/autimis2024&id=434↗.

Manciu Geanina, Consilierea judiciară – creație „forțată" de sorginte europeană în materia ocrotirii majorului român, în: *Analele științifice ale Universității „Alexandru Ioan Cuza" din Iași. Științe juridice*, vol. LXXI, nr. 3, p. 235-248, online: HeinOnline [distrib.], https://doi.org/10.47743/jss-2025-71-3-18↗.

Manciu Geanina, The Impact of Legislative Reform on the Protection Measures for Adults with Mental Disabilities in Romania, în: *Athens Journal of Law*, vol. XI, nr. 4, p. 687-696, online: HeinOnline [distrib.], https://access.heinonline.com/HOL/Page?handle=hein.journals/atnsj11&id=713↗.

Moloman Bogdan Dumitru, Întrebări, îndoieli și incertitudini privind atribuțiile autorității tutelare după intrarea în vigoare a Legii nr. 140/2022, în: *Revista de dreptul familiei*, [Studii], (2023), nr. 1, p. 199-225, online: HeinOnline [distrib.], https://access.heinonline.com/HOL/Page?handle=hein.journals/rvdfli2023&id=199↗.

Paziuc Cristian, Interesul persoanei vulnerabile, vector al noului regim al ocrotirii persoanei fizice, în: *Revista română de drept privat*, (2023), nr. 4, p. 120-138, online: HeinOnline [distrib.], https://access.heinonline.com/HOL/Page?handle=hein.journals/ronrev2023&id=1320↗.

Popescu Emilian-Floria, Controverse în materia măsurilor de ocrotire a persoanelor, obiect al Legii nr. 140/2022, în: *Dreptul*, vol. XXXIII, nr. 11, p. 84-105, online: HeinOnline [distrib.], https://access.heinonline.com/HOL/Page?handle=hein.journals/drptl33&id=1820↗.

Raoul-Cormeil Gilles, Réforme de la procédure tutélaire après la loi n° 2019-222 du 23 mars 2019, în: *Dalloz actualité*, (26 sept. 2019), online: Lefebvre

Dalloz [distrib.], https://www.dalloz.fr/documentation/Document?id=ACTU0197323↗.

Sandu Mariana, Tutelă specială. Condiții, în: *Revista română de jurisprudență*, [Jurisprudență comentată și adnotată/Capacitatea persoanei fizice], (2024), nr. 1, p. 45-49, online: HeinOnline [distrib.], https://access.heinonline.com/HOL/Page?handle=hein.journals/romcaslr2024&id=45↗.

Ursache Ioana, Antonia-Eleonora Constantin, Analiza de ansamblu a Legii nr. 140/2022 privind unele măsuri de ocrotire pentru persoanele cu dizabilități intelectuale și psihosociale și modificarea și completarea unor acte normative (I), în: *Revista pro lege*, (2022), nr. 3–4, p. 142-191, online: HeinOnline [distrib.], https://access.heinonline.com/HOL/Page?handle=hein.journals/prolge2022&id=627↗.

Enciclopedii

Pécaut-Rivolier Laurence, Thierry Verheyde, Majeurs protégés : mesures de protection juridique et d'accompagnement/Chapitre 1er - Procédure applicable aux mesures de protection judiciaire des majeurs/Section 4 - Procédure applicable aux mesures de protection judiciaire des majeurs/Art. 1er - Renouvellement de la mesure de protection/§ 1er - Durée du renouvellement, în: *Répertoire de procédure civile*, Lefebvre Dalloz, (iul. 2026), online: Dalloz.fr [distrib.], https://www.dalloz.fr/documentation/Document?id=ENCY/PCIV/RUB000168/2013-06/PLAN070↗.

Rapoarte

Consiliul Europei: Comitetul de Miniștri, *Recomandarea R(99)4 privind principiile referitoare la protecția juridică a adulților aflați în incapacitate*, R(99)4, Strasbourg, (23 febr. 1999), online: https://search.coe.int/cm?i=0912594880 1f6795↗.

Proiecte de lege

Camera Deputaților: Comisia juridică de disciplină și imunități, Pl-x nr. 131/2022, *Proiect de Lege privind unele măsuri de ocrotire pentru persoanele cu dizabilități intelectuale și psihosociale – Raportul nr. 4c-13/217*, online: https://www.cdep.ro/comisii/juridica/pdf/2022/rp131.pdf↗.